

OKUMA PARÇALARI-1

OSMANLI DEVLETİ'NDE İSKÂN POLİTİKASI

Anadolu'dan Kıbrıs'a Gönderilecek Hanelerin Hazır Olduğu Hakkında Bozok beyine gönderilen hükümde Kıbrıs'a gönderilmesi istenilen hanelerin sayımlarının yapıldığı yönünde haber verildiği ifade edilmiştir. Kıbrıs beylerbeyine emir yazılarak yeteri kadar gemi temin etmesi istenmiştir. Kıbrıs'a getirilecek hanelerin hayvanları ile hangi iskeleden alınacağı ve götürülecek kişilerin yanına asker verilmesi emredilmiştir. Görevli kişilerin iskân ettirilenlerin mallarına zarar vermemeleri emredilmiştir. İskelelerden ne kadar kişinin gönderildiği kaydedilerek bir örneğinin Kıbrıs beylerbeyine bir örneğinin merkeze gönderilmesi istenmiştir. Güvenliğin Sağlanması İçin Ereğli ve Eski İl Arasına Yirmi Hanenin İskân Ettirilmesi Hakkında Ereğli kadısına gönderilen emirde önceden gönderilen mektup ile Ereğli ile Eski il arasındaki bölge halkının ulak zulmünden dolayı yerlerini terk ettiği bildirilmiştir. Bu bölgeden geçen insanların öldüğü kiminin kaybolduğu ifade edilmiştir. Örfi vergilerden muaf olmak şartıyla Horti adlı bölgeye yirmi hanenin göç ettirilmesi emredilmiştir. Göç ettirilecek hanelerin raiyyet oğlu olmaması ve örfi vergiden muaf tutulmaları istenmiş ve bölgenin güvenliğinin sağlanması istenmiştir.

OKUMA PARÇALARI-2

OSMANLI DEVLETİ'NDE ŞEHZADE BAYEZİD İSYANI

İsyan Eden Şehzade Bayezid'in Hakkından Gelinmesi Hususunda Mehmet Paşa'ya gönderilen hükümde Çanşığır köprüsüne doğru giderek Şehzade Selim ile birleşerek asilerin hakkından gelmesinin emredildiği hatırlatılmıştır. Ayrıca isyan eden şehzade Bayezid'in amasya taraflarında olduğu ve etrafına kişiler topladığı ve halktan at ve davar alarak firar hazırlığında olduğu bildirilmiştir. Eğer yukarılara doğru Bayezid hareket ederse gerekirse cenk edilmesi istenmiştir. Aksi halde ittifak halinde olunması emredilmiştir. Bu husus için Rum beylerbeyine de bir ferman gönderilmiştir. İsyan Eden Şehzade Bayezid'in Kaçma İhtimaline Karşı Yakalanması Hakkında Han hazretlerine gönderilen hükümde isyan eden Bayezid'in, Şehzade Selim ile savaştığı ve savaşı kaybederek Amasya taraflarına çekildiği bildirilmiştir. Amasya'dan asker topladığı ve firar hazırlığında olduğu bildirilmiştir. Han hazretlerinin devlete olan bağlılığı hatırlatılarak kefeye firar etmesinin engellenmesi istenmiştir. Gerekirse savaşarak durdurulması emredilmiştir. Ayrıca iskele limanların sürekli denetim altında tutulması da emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-3

OSMANLI DEVLETİ'NDE VAKIF MALINA MÜDAHALE HAKKINDA

Karatova Kazasında Elaldı Sultan Vakfı Köyü Ahalisinin Tahrihi Hakkında Köstendil muharriri Ali Çelebi'ye gönderilen emirde Üsküp kadısının yazdığı mektup ile Mintova kazasında bulunan Elaldı Vakfı Reçiha köyünün seksen yıldır vakfa ait olduğu ve son sayımda sipahiye yazıldığı bildirilmiştir. Ancak bu köyün vakıf köyü olduğu bu konuda tekrar inceleme yapılarak defter ve kanunda ne olarak ifade edilmişse tekrar o şekilde kaydedilmesi emredilmiştir. Veziri Azam Mehmet Paşa'nın İskenderiye'deki Vakfına Bazı Görevlilerin Haksız Olarak Müdahalede Bulunduğu Hakkında İskenderiye sancak beyi kadısı ve dizdarına gönderilen emirde burada bulunan veziriazam Mehmet Paşa'ya ait vakıf malına zuema, erbabı tımar, sipahiler ve yeniçerilerden bazı askeri kesime mensup kişilerin kul konağı diyerek gelip kaldıkları bildirilmiştir. Bu konuda dikkat edilerek vakıf malına zuema, erbabı tımar, sipahiler ve yeniçerilerin haksız müdahalelerinin men edilmesi emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-4

DONANMAYA GEMİ YAPILMASI İÇİN KERESTE TEMİN EDİLMESİ HUSUSUNDA

Donanma İçin Biga, Kocaeli, Vize Ve Hüdâvendigâr Bölgelerinden Kereste Kestirilmesi Hakkında Biga beyine gönderilen emirde tersanede yaptırılacak gemiler için kendi kadılıklarında ağaç kesmek için görevlilerin temin edilmesi istenmiştir. Görevlendirilecek kişiler tarafından bir an önce kerestelerin kestirilmesi emredilmiştir. Ayrıca kestirilen kerestenin askerler tarafından derhal iskelelere indirilip tersaneye gönderilmesi istenmiştir. Mevsim geçmeden bu işin ivedikle halledilmesi emredilmiştir. Bu konuda suçu olanların affedilmeyeceği bildirilmiştir. Dulkadir Bölgesinden Alınması Emredilen Vergiye Muafiyet Sağlanması Hakkında Dulkadirli beylerbeyine gönderilen emirde Basra için yaptırılması istenen gemiler için Maraş, Güğercinlik, Andırın, Kars ve Antep'ten vergi talep edildiği bildirilmiştir. Ancak bölge halkının bu konuda zorluk çektiği söylenmiştir. Gönderilen emirde her haneye nüzul vergisi için bir sikke altın ile avarız vergisi için

otuzar akçe düştüğü bildirilmiştir. Sefer için paraya ihtiyaç olduğu için verginin bir an toplatılması istenmiştir.

OKUMA PARÇALARI-5

OSMANLI DEVLETİNDE SURRE-İ HUMAYUN

Surre-İ Hümayunun Hak Edenlere Verilmesi Hakkında Mekke-i Mükerreme kadısına gönderilen emirde eski kadı Muhyiddin'in mektup göndererek Mekke'de dağıtılması gereken surrenin Mısır ve Halep'te dağıtılarak Mekke halkına haksızlık yapıldığı bildirilmiştir. Surre konusunda Mekke halkına ait sürreden 1/2, 1/3, ve 1/4 oranında kesintilere gidilerek yeni kişilere verildiği bildirilmiştir. Bu konuya dikkat edilerek hak edenler hariç Mekke dışında diğer bölgelerdekilere surre verilmemesi emredilmiştir Surre-İ Hümayunun Adil Dağıtılması İçin Görevlendirme Yapılması Hakkında Mısır beylerbeyine gönderilen emirde her sene mısır hazinesinden, şam ve diğer bölgelerden Mekke-i Mükerreme'ye gönderilen surre ve buğday için yarar bir görevli tayin edilmesi istenmiştir. Cidde beyi Ahmet, Mısır muhafazasında görevli olduğu için onun yerine mısırdan bir kişinin Cidde'ye tayin edilmesi ayrıca Mekke-i Mükerreme'yi de muhafaza etmesi bildirilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-6

OSMANLI İDARESİNDE EFLAK

Eflak'a Voyvoda Tayin Edilmesi Hakkında Eflak da Miro voyvoda vefat ettikten sonra bazı eşkıyanın türeyip halka zulmettiği bildirilmiştir. şimdi Petri voyvoda tayin edilip bölgede huzur ve güvenliğin sağlanması istenmiştir. Bölgedeki kişilere güvenliğin sağlanmasında Voyvoda Petri'ye yardımcı olmaları emredilmiştir. Eflak'tan Ticaret Yapan Bazı Tüccarlar Hakkında Varna ve Ruscuk kadılarına gönderilen emirde Eflak voyvodasının mektup göndererek İstanbul, Edirne ve ülkenin diğer bölgelerinden yağ ve bal almak için Eflak'a giden tüccarlardan şikâyetçi olduğu bildirilmiştir. Bu esnafların Yergöğü Kazası'na gelerek adamlarını gönderip Eflak'tan aldığı yağ ve bal için gümrük vergisi ödemekten kaçındıkları söylenmiştir. Olayın araştırılıp kanun dışı hiçbir işe müsaade edilmemesi emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-1

OSMANLI DEVLETİ'NDE EŞKİYALIK OLAYLARI

Bursa'da Askerlerin Yaptığı Eşkiyalık Olayı Hakkında Bursa kadısına gönderilen emirde Bursa'da görevli kul taifesinden bazılarının mahkemeye gelerek şehirdeki şehir oğlanlarının sipahilere ait kıyafetler giyerek köyleri dolaşarak halka zulmettikleri bildirilmiştir. Bu konuda şehirde duyuruların yapılarak sipahi ve kul olanlar da dâhil eğer böyle yapanlar olursa hapsedilerek merkeze bildirilmesi istenmiştir. Daha sonrada haklarında gereken emrin verileceği hatırlatılmıştır. Erdel'de Üç Bin Eşkiyanın Yanık Kalesine Tecavüzleri Hakkında Temeşvar beylerbeyine gönderilen emirde daha önce gönderilen mektupta Erdel yakın halktan üç bin kişilik kâfir gurubunun Yanık kalesine saldırdığı ve kale muhafızı Derviş ile cenk ettikleri bildirilmiştir. Bu konuda Temeşvar beyinin sürekli teyakkuzda olarak küffara bir daha böyle bir saldırı da bulunma imkânının tanınmaması emredilmiştir. Gerekirse istimâlet politikası uygulanıp bölge de asayişin temin edilmesi istenmiştir. Ancak bir daha böyle bir şeye kalkışan olursa engel olunması aksi halde Erdel ve Temeşvar gibi bölgelere tanınan imtiyaz hakkının ellerinden alınacağı tembih edilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-2

OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜREK CEZASI

Bursa'da Eşkiyalık Yapan Mehmet Ve Mahmut Adlı Kişilerin Kürek Cezasına Çarptırılması Hakkında Bursa beyine gönderilen emirde suhte olan Mahmut ve Mehmet adlı kişilerin eşkiyalık yaptıklarını itiraf ettikleri bildirilmiştir. Mehmed'in yakalanarak zindanda tutulduğu mahmut'un ve kendi gibi eşkiya olanların da biran önce yakalanması istenmiştir. Eğer işlenen suçlar idam cezasını gerektiriyorsa derhal idam edilmeleri aksi halde bir suçları varsa suçları gösteren belge ile kürek cezasına çarptırılmak için merkeze gönderilmeleri emredilmiştir. Kastamonu'da Sahte Para Basan Murat Adlı Kişinin Kürek Cezasına Çarptırılması Hakkında Kastamonu kadısına gönderilen emirde Murad adlı kişinin kalpazanlık yaptığı daha önce yakalanarak kürek cezasına çarptırıldığı ancak bir yolunu bularak firar ettiği bildirilmiştir. Kastamonu'ya dönen Murad'ın tekrar kalpazanlık yaptığı ifade edilmiştir. Tekrar yakalanarak askerler ile İstanbul'a gönderilmesi emredilmiştir. Yanına sağlam askerler verilmesi ve para karşılığında kaçmasına müsaade edildiği halde bu duruma göz yumanların Murad'ın yerine kürek cezasına çarptırılacakları söylenmiştir.

OKUMA PARÇALARI-3

BAŞKENT İSTANBUL İÇİN ZAHİRE TEMİNİ

İstanbul'a Zahirenin Bir An Önce Gönderilmesi Hususunda Kara Mürsel kadısına gönderilen emirde Kavak iskelesine gelen İstanbul zahiresinin acele olarak gemiler ile İstanbul'a nakledilmesi emredilmiştir. Gerek Reçber gerek gayriden ne kadar gemi varsa onlar ile zahirenin görevli çavuşa teslim edilmesi terekenin güvenliğinin sağlanması ve haksız olarak kimseye tereke verilmemesi emredilmiştir. Mısır'dan Gelecek Zahirenin Başka Yerlerde Sattırılmaması Hakkında Mısır beylerbeyine gönderilen emirde İstanbul kadısının arzı ile mısır taraflarından İstanbul'a gelecek pirinç ve zahirenin gelmediği ve gemilerin yol üzerinde başka iskelelere yaklaşarak pirinç ve diğer zahireyi sattıkları bildirilmiştir. Bu durumun İstanbul'da zahire sıkıntısı çekilmesine sebep olduğu ifade edilmiştir. Bu konunun araştırılması eğer böyle bir durum varsa gemilere el konulacağı hatırlatılarak hangi gemi ile ne kadar zahire gönderildiğinin defter edilmesi istenmiştir.

OKUMA PARÇALARI-4

OSMANLI İDARESİNDE KUDÜS

Kudüs'te Bulunan Suyolunun Tamir Ettirilmesi Hakkında Kudüs kalesi dizdarına gönderilen emirde Validan mütevellisi süleyman'ın mektup gönderdiği ve merhum babam hüdevdigarın yaptırdığı Kudüs'e gelen suyunun uzun zamandır tamir edilmediği için suyun zayi olduğu bildirilmiştir. Suyolunun tamiri için iki hisar erinin görevlendirilmesi ve suyunun derhal tamir ettirilmesi istenmiştir. Şam'daki Musalliyeye Kilisesi İçin Müslümanlar Ve Nasarilerin Davaları Hakkında Şam kadısı ve müftüsüne gönderilen emirde Kudüs'te bulunan Musalliyeye adlı kilise yüzünden Müslümanlar ve Nasariler arasında sorun çıktığı bildirilmiştir. Bu konu için daha öncede hüküm gönderilmesine rağmen kadı hac görevinde olduğu için sorunun çözülemediği hatırlatılmıştır. Hac vazifesi bitince kadı tarafından olayın etraflıca araştırılarak olayın adalet üzere çözüme kavuşturulması emredilmiştir. Ayrıca verilen hükmün merkeze bildirilmesi emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-5

OSMANLI İDARESİNDE MEKKE-İ MÜKERREME

Mekke'deki Suyolunun Tamir Ettirilmesi Hakkında Mekke-i Mükerrerme kadısına gönderilen emirde Vezir Sinan Paşa'nın gönderdiği mektup üzerine kadının yararlı bir devlet adamı olduğu bildirilerek Harem-i Şerif'in ve suyolunun tamir ettirilmesi istenmiştir. Bu hususta Cidde Beyi Kasım ile haberleşerek bir an önce suyolunun kanallarını tamir ettirerek durum hakkında bilgi vermesi istenmiştir. Mekke'deki Harem-i Şerifin Tamir Ettirilmesi Hakkında Halep Beylerbeyi ve defterdarına gönderilen emirde Harem-i şerifin tamire ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. Tamir için 30 tane usta 100 tane taş yontucu ve dört ocak demirciye ihtiyaç olduğu açıklanmıştır. Bir an önce bu sayıda kişilerin toplanarak Mısır beylerbeyine teslim edilmesi istenmiştir. Bu konu hakkında acele edilmesi ve biran önce tamirin yapılması istenmiştir. Toplanan kişilerin defter edilmesi bir örneğinin Mısır beylerbeyine bir örneğinin merkeze gönderilmesi emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-6

OSMANLI DEVLET'NDE GÖREVLİLERİN TEFTİŞİ

Trablus'ta Halka Zulmeden Tercümanın Durumunu Hakkında Trablus beyine ve kadısına gönderilen hükümde Trablus beyinin tercümanı Nasıruddin, halka zulmettiğine dair halkın merkeze şikâyetinde bulunduğu bildirilmiştir. Bu konunun etraflıca incelenmesi ve hakkı yenilenlere haklarının eksiksiz olarak verilmesi istenmiştir. Son on beş yıldaki şikâyetlerin incelenmesi istenerek ayrıca suç işlediği sabit ise tercümanın görevinden azledilmesi emredilmiştir. Yoros Kale Dizdarının Durumunun Araştırılması Hakkında Yoros kadısına gönderilen emirde Yoros kalesi askerlerinin kale dizdarı kethüdasından şikâyetçi oldukları bildirilmiştir. Kethüdanın görevini yapmadığı ayrıca kale içindeki evleri de ot ile dolduğu bildirilmiştir. Bu konu için Mehmet Çavuş'un görevlendirildiği ve araştırmanın sonucunun yazılarak merkeze gönderilmesi emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-1

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ADANA EYALETİ' N DEN YAPILAN ŞİKÂYET

Seyyid İbrahim İsimli Şahsın Zorla Alınan Parasının Kendisine Geri Verilmesine Dair Alaiyye sancağının Zariye isimli karyesinden Seyyid İbrahim Divan'a bizzat müracaat ederek kendi halinde olduğu ancak Eşinci Mehmed adlı şahsın kendisi ikamet yerinin dışındayken İbrahim'in kızı Aişe ile evlendiğini beyan etmiş, ayrıca kendisine düşmanlığı sebebi ve bölge yöneticilerine dayanarak dört yüz kuruştan fazla parasını gasp etmiştir. Divan'dan kanuna ve şahsın elindeki fetvaya aykırı olarak gasp edilen parasının alınmasını talep eden Alaiyye sancağı mutasarrıfına ve Alaiyye köyleri naibine yazılan hüküm.

OKUMA PARÇALARI-2

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA SİVAS EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂYET

Amasya'da Şatır Ebubekir'in Mütevellisi Olduğu Vakfın Mahsulüne Usulsüz El Koyulduğuna Dair Amasya'da Şadi Bey ve Bayrak Bey vakıflarının mütevellisi Şatır Ebubekir Divan'a arzuhal yollayarak vakıftaki görevine kimsenin müdahale etmesi gerekmezken Amasya kazası sakinlerinden Hafız Süleyman ve Hafız Abdullah isimli şahıslar görevi karşılığında mahsulüne kanunsuz bir şekilde el koymalarına karşın, şikâyetin mahkemece görülüp hakkın yerine getirilmesini isteyen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-3

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ERZURUM EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂYETLER

Seyyid Süleyman'ın İstanbul Kilesi Üzerinden Sattığı Şairden Olan Alacağı Hakkında Seyyid Süleyman isimli sipahi Divan'a bizzat müracaat ederek kendi timarı karyelerinde oturan Karaoğlu, Rıdvanoğlu ve Tur Ahmedoğlu ve bazı kişilerin zimmetinde 1160 yılından kalan üç yüz İstanbul kilesi arpa karşılığı alacak hakkı olduğunu, birkaç kez talep ettiğini ancak kanuni hiçbir dayanağı olmadan ödemekten kaçındıklarını ifade etmiştir. Divan'dan mahallinde mahkeme yoluyla sorunun halledilmesini bildiren hüküm. Muhammed İsimli Şahsın Dükkanlarına Yapılan Usulsüz Müdahaleye Dair Muhammed adlı şahıs, Divanihümayun'a bizzat müracaat ederek Erzurum kalesi kapılarından Tebrizkapı civarında inşa ettiği dükkanlarının kimseye hukuki olarak bir zararı olmadığını ancak çevresindeki dükkân ve ev sahiplerinin inşa edilen bu dükkanların zarar verdiğini belirterek kanunsuz müdahale ettiğini, Divan'dan kanunsuz bir şekilde yapılan müdahalenin önlenmesi için gönderilen hüküm. Konya'daki Şeyh Sadreddin Konevî Camisi'ne Yeni Bir Hatip Tayin Edilmesi Hakkında Konya'da bulunan Şeyh Sadreddin Konevî Camisi'nin hatibi olmadığı, adı geçen camiye Hüseyin'in hatip olarak tayin edilmesinin rica edildiği, bu hususla ilgili olarak padişahın emir ve ferman'ın beklendiğine dair yazılan telhis. Yusuf Adlı Şahsın Tasarrufundaki Tımarına Başkalarının Kanunsuz Müdahalesine Dair Yusuf isimli sipahi Divan'a bizzat müracaat ederek Erzurum sancağında Güney Erzincan nahiyesinde Halir karyesinde dört bin beş yüz akçe timar tasarruf eden Hüseyin çocuğu olmadan ölmüş, Erzincan alaybeyi Mahmud'un arzıyla 21 Şaban 1163 [26 Temmuz 1750] tarihinde Yusuf'a tevcih edilmiştir. Yusuf bu timarı tasarruf ederken Erzurum sakinlerinden Abdullah Hüseyin'in hayatta olduğunu söyleyerek müdahale etmiştir. Divan'dan Defter-i Hakani ve kendisine verilen berata göre Abdullah'ı veya bir başkasını timara, mahsulüne ve vergisine kanunsuz müdahale ettirilmemesi amacıyla gönderilen hüküm. Fatıma ve Emine İsimli Kadınlara Miras Olarak Kalan Buğdaylarına Usulsüz El Koyulmasına Dair Karahisar-ı Şarki sakinlerinden Fatıma ve Amine isimli kadınlar Divanihümayun'a bizzat müracaat ederek Fatıma'nın eşi ve Amine'nin babası Hüseyin'den kalan ve anbarda muhafaza edilen miktarı belli buğdaylarına Hüseyin adlı başka bir şahıs kanunsuz bir şekilde el koymuştur. Fatıma ve Amine adlı kadınlar haklılıklarını ispat etmek amacıyla şeyhülislamdan fetva alarak Yusuf adlı kişiye kendilerine vekil tayin etmişlerdir. Divan'dan Hüseyin'in kanuna aykırı olarak el koyduğu buğdayın vekilleri Yusuf'a verilmesi yönünde Karahisar-ı Şarki kadısına yazılan hüküm.

OKUMA PARÇALARI-4

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ANADOLU EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂYETLER

Taşköprü Kadısı Mehmed'in Usulsüzlüklerine Dair Kastamonu sancağının Taşköprü ahalisi Divanihümayun'a toplu bir şekilde müracaat ederek kazaları kadı olan Mehmed'in yaptığı işlemlerden dolayı aldığı harçlardan başka vergi toplanmasında yüz on kuruş, nüzul ve avarız toplanmasında iki yüz otuz kuruş, imdad-ı seferiyeden yetmiş kuruş, hazariyeden elli kuruş fazla almasının ötesinde

imzaladığı her evraktan kırk kuruş ve resm-i kısmetten de dilediği meblağı alarak halka zulmetmektedir. Bu durum halkın perişan olmasına sebep olduğu için kanunsuz olarak tahsil ettiği paranın sahiplerine iadesi için gönderilen hüküm. Hacı Süleyman Efendi'nin Evinin Basılması ve Gasp Edilen Malları Hakkında Hacı Süleyman isimli şahıs Divan'a bizzat müracaat ederek kendi halinde işleriyle meşgul olduğunu bildirmiş ancak Yalvac-ı Karaağaç kazası sakinlerinden Mahmud Ağa adlı kişi ehl-i örf taifesi ile birleşerek kanunsuz bir şekilde bunun evini basıp mal ve eşyalarını gasp etmekle kalmamış büyük oğlunu da darp ederek ölmesine sebep olmuştur. Divan'dan davanın mahkemede görülmesi için gönderilen hüküm. Rahime'nin Kardeşi, Fatıma'nın Oğlu Ahmed'in Çiftlik İsimli Köyde Öldürülmesi ve Diyetinin Köy Ahalisinden Tahsil Edilmesine Dair Osman isimli şahıs Rahime ve anneleri Fatıma isimli şahıslar arzuhal gönderip Rahime ve Osman'ın kardeşi, Fatıma'nın oğlu Ahmed'in aynı köyde boş bir arazide öldürülmüş halde bulunduğu ve katili bilinmediği için kassam ve diyeti köy ahalisine ödetilmesi gerekirken köylü ödemek istememiştir. Divan'dan davanın mahallinde mahkemede halledilmesi amacıyla gönderilen hüküm. İbrahim Adlı Şahsın Cinayetine Dair İsmi belirtilmeyen bir yetim ve annesi Divanihümayun'a arzuhal gönderip İbrahim adlı şahısı Bomakoğlu Mustafa Beşe akşam namazından sonra öldürdüğünü itiraf etmiştir. Ancak daha sonra Söğüd kazasından Numan ve İspirli İbrahim isimli şahıslar maktul İbrahim'in babası Ahmed'i yalancı şahit ettirip sonra ipe boğdukları belirlenmiştir. Öldürülen şahısların diyetinin adı geçen şahıslardan alınması ve davanın mahkemede görülmesi hususunda gönderilen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-5

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA TRABZON EYALETİ'NDEN YAPILAN

ŞİKÂyetLER

Trabzon Sakinlerinden Ümmü Selem'in Çiftlik Emlaki, Değirmen, Zeytin Ağaçları Ve Arsasına Usulsüz Müdahale İstanbul'da ikamet eden Ümmü Selem isimli hatun, arzuhal gönderip kuşaktan kuşağa Trabzon'da Sila karyesinde sahip olduğu çiftlik binaları, üç göz değirmen ve önündeki zeytin ağaçları ile sınırları belli arsasına yine aynı karyeden ismi verilmeyen bir kişinin kanunsuz bir şekilde kiracılarından aldığı kiralarına el koymuş, ayrıca geri vermek istememiştir. Divan'dan Ümmü Selem'in vekiline adı geçen gayrimenkuller ve gelirinin iadesi için gönderilen hüküm. Batum'da Süleyman Adlı Şahsa Batum Beyi, Ağası Ve Yeniçeri Çavuşunun Yaptıkları Müdahaleye Dair Batum sancağında ortaklaşa mukataa olarak işleten Süleyman Divanihümayun'a müracaat ederek Batum beyi Süleyman, Yeniçeri çavuşu Süleyman çavuşun birbirleriyle anlaşarak etrafına bazı eşkıyaları toplayarak öldürme kasdıyla evini basmış, mal ve eşyalarını, yük-binek hayvanları ile diğer hayvanlarından oluşan yetmiş keselik malını yağmalamışlardır. Ayrıca mukataa mahsulüne de kanunsuz bir şekilde el koymuşlardır. Trabzon'da dava görülemediği için bölgeye yakın başka bir eyalette yargılanmaları talep edilmişse de Divan'dan davanın mahallinde halledilmesini talep eden hüküm.

OKUMA PARÇALARI-1

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ADANA EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂyetLER
Seyyid Osman Adlı Kişiden Ödemekle Yükümlü Olmadığı Avarız Vergisi Talebi Gorgoroğlu lakabı ile bilinen sadat-ı kiramdan Seyyid Osman bizzat Divan'a gelerek Ermenek kasabasında avarız vergisi ödemesini gerektirecek ev ve arazisi olmadığını, buna bağlı olarak vergi talep edilmemesi gerektiğini ancak Ermenek kasabası ahalisinin kasaba ayanları ile ittifak ederek kasabanın ödemesi gereken avarız vergisini kendileri ile ödemeleri için baskı yaptıklarını belirtmektedir. Divan'dan kanuna aykırı olarak vergi talebiyle yapılan zorbalığın önüne geçilmesi ve kanuna uygun hareket edilmesi yönünde Ermenek kadısına hitaben yazılan hüküm.

OKUMA PARÇALARI-2

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA SİVAS EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂyetLER
Çorum Kazasında Görev Yapan Naibin Görevine Usulsüz Müdahaleye Dair. İsmi verilmeyen Çorum kazası naibi Divanhümayun'a gelerek, Çorum'da şer'î hukukun hükümlerini uyguladığını ve kimseye karşı kötü bir hareketi ve zorbalığı olmadığını ancak bazı kişilerin tahrikiyle naip olmasını istemediklerini beyan ederek kanuna aykırı olarak görevine müdahale ettiklerini, Divan'dan da kanuna uygun olarak hareket edilmesi yönünde Çorum kadısına hitaben gönderilen hüküm. Amasya'da Zebekre Karyesi Ahalisinden Haksız Bir Şekilde Tahsil Edilen Vergilere Dair. Amasya'da padişah hasları arasındaki bahçelerin bulunduğu Zebekre köyü ahalisi Divan'a arzuhal sunarak kendilerine verilen görevleri Bostancıbaşı tarafından tayin edilen bahçe ustası tarafından görüldüğünü ve dışarıdan bir müdahale olunmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bin yüz kırk yedi yılından beri karyelerine yerleşen Malatyalı Kürd Osman ve Amasyalı Kebekci İbrahim isimli kişiler birbirleriyle ve kendilerine yakın kişilerle birleşerek karyede söz sahibi olduğunu iddia etmişler ve kendileri için üçer dörder kese akçe vergi koyarak zorla tahsil etmişlerdir. Divanhümayun'dan kanuna aykırı olarak aldıkları paraların iadesi ve zorbalıkların önüne geçilmesine dair Amasya kadısına gönderilen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-3

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ERZURUM EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂyetLER

Kardeşinden Üç Bin Kuruş Borç Alan İbrahim'den Kalan Bin Üç Yüz Kuruşunun Tahsil Edilmesine Dair İsmi verilmeyen bir görevli Divan'a bizzat müracaat ederek Micingerd kazasında oturan kardeşi İbrahim adlı şahsa senetle üç bin kuruş borç verdiğini ancak bin üç yüz kuruşunun kardeşi tarafından ödenmediğini birçok defa talep ettiğinde türlü bahanelerle ödemekten kaçındığını bildirmiştir. Merkezden senede dayanarak ödenmeyen meblağın alınması ve konunun yerel mahkemede halledilmesi yönünde Erzurum valisine ve Micingerd kadısına hitaben yazılan hüküm. Sipahi Ahmed'in Kemah Kazası Koz Karyesi Ahalilerinin İzinsiz Göç Etmelerine Dair. Timarli sipahilerden el-Hacc Ahmed, kendi timarı dahilindeki Kemah kazasının Koz karyesi ahalisinden bazı kişilerin buldukları yerden göç ederek Kemah kazasının bazı kasabalara, köylere ve askeri çiftliklere göç ettiklerini ve bu durumun timarının mahsul ve vergilerine zarar verdiğinin bildiren ve Divan'dan göç eden ahalinin eski karyelerine nakledilmelerini bildiren hüküm. Fadime Adlı Kadını Darp Eden Kişilerden Dışının Diyetinin Alınmasına Dair İskefsir kazasının Ermenek köyünden Fadime isimli kadın Divan'a bizzat müracaat ederek, karyesi sipahisi İbrahim ve kardeşi Süleyman adlı kişilerin kendi hallerinden olmadıklarını ve sipahi İbrahim'in yumruk ile kendisini darp ettiğini ve bu darptan dolayı bir dışını kırdığını belirtmiş, kanunen kırılan dışının diyetinin gümüş üzerinden ödenmesini talep etmiş, Divanhümayun'dan Fadime adlı kadının kırılan dışının diyetinin alınması yönünde Erzurum valisine ve İskefsir kadısına yazılan hüküm. Erzincan Kazasının Kozisi Köyündeki Suya Civar Köylerin Usulsüz Müdahalelerine Dair Erzincan'ın Kozisi köyünün ahalisi Divanhümayun'a arzuhal gönderip, köylere çok eski zamanlardan beri akan, bağ ve bahçelerini suladıkları akarsuya yakınlarındaki köyler ahalisinin kullanma hakkı olmadıkları halde sularının yollarını bozarak kendi köylere yönlendirdiklerini, bu durumun da köylerinde sıkıntıya neden olduğunu belirten şikâyetine binaen Divan'dan kanuna aykırı olarak atağı değiştirilen suya müdahalenin önlenmesi yönünde gönderilen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-4

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ANADOLU EYALETİ'NDEN YAPILAN ŞİKÂyetLER

Güzelhisar Sakinlerinden Kancacıoğlu Hacı Ahmed Adşı Şahsa Kanunsuz İddialar İle Yapılan

Müdahaleye Dair Güzelhisar sakinlerinden Kancacıoğlu Hacı Ahmed adlı şahıs Divan'a bizzat müracaat ederek kendi halinde bir insan olduğunu, kimseyle kanuna aykırı herhangi bir hareketi olmadığını, ancak Güzelhisar'da oturan kötü niyetli bazı kişilerin mesnetsiz iftiralarla buna zulmettiklerini bildirmiş, Divanühümayun'dan kanunsuz bir şekilde ve iftira yoluyla yapılan zulmün engellenmesi için Aydın muhassılı vezire ve Güzelhisar naibine yazılan hüküm. Oniki Divan Naibi Abdullah'ın Kazadaki Görevini Yerine Getirmesi Engel Olunması Hakkında Oniki Divan kazası naibi el-Hacc Abdullah İstanbul'a gönderdiği arzuhalinde, hala Oniki Divan naibi olduğunu, naiblik görevini kusursuz yerine getirdiği ve kimseye kanuna aykırı herhangi bir söz ve davranışı olmamasına rağmen aynı kazada bulunan ayan ve kötü niyetli bazı kişilerin halka zulmetmelerine izin vermediği için, adı geçen şahıslar birbirleriyle anlaşarak naib Abdullah'a musallat olmuş ve görevini yerine getirmesini engellemektedirler. Divan'dan adı geçen ayanların ve kötü niyetli kişilerin Oniki Divan naibi üzerindeki baskı ve zulümlerinin kaldırılmasına dair gönderilen hüküm. Aleksandri Adlı Zımmi Vatandaşın Kıranoğlu Manol'dan Dört Yüz Kuruş Alacağına Dair Bursa sakinlerinden Aleksandri isimli zımminin Gemlik kazasından Kıranoğlu Manol'dan senetli dört yüz kuruş alacağını birçok defalar talep etmiş, ancak Manol adlı şahıs ödememek için çeşitli bahaneler öne sürerek borcun iptal olmasını amaçlamış, ayrıca bulunduğu yeri terk etmiş ve Bursa taraflarında olduğu bildirilmiştir. Manol adlı şahsın bulunduğu yerde mahkeme yoluyla borcunun tahsil edilmesini, ödememek için bahaneler öne sürmesine izin verilmemesini bildiren Bursa kadısına, Gemlik kazası naibine ve Hüdavendigar sancağı mütesellimine yazılan hüküm. Mustafa Adlı Şahsın Kendisine Ve Diğer Yaşı Küçük Mirasçılara Kalan Mirasına Usulsüz El Koyulması Hakkında İzmir sakinlerinden Mustafa isimli şahıs Divan'a bizzat müracaat ederek el-Hacc Mahmud adlı şahsın vefat etmesi üzerine mirasının kendisi ile yaşı küçük diğer mirasçılara kaldığını ifade etmiştir. Yaşı küçük yetimlerin vasisi olan Molla Abdullah adlı şahıs mirasın tamamına el koymuş, Mustafa kendi hissesini talep ettiğinde ise Kara Burunlu Şeyh Mehmed ve Keresteci el-Hacc lakaplı bir kişi ile birleşerek buna ağır küfürler söylemişler, ırz ve namusuna karşı hareketlerde bulunmuş ve davanın iptali için uğraşmıştır. Merkezden Mustafa adlı şahsın hissesinin kendisine alınması, ödemenin geciktirilmemesi ve karşı çıkılmaması yönünde İzmir kadısına ve İzmir hassı voyvodasına hüküm.

OKUMA PARÇALARI- 5

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA TRABZON EYALETİNDEN YAPILAN

ŞİKÂyetLER

El-Hacc Hamza Medresesi Müderrisi Osman'ın Trabzon Eyaletinde Yaptığı Görevinden Kalan Alacağına Dair İstanbul'da El-hacc Hamza medresesinde müderris olarak görev yapan Osman arzuhal göndererek bin yüz kırk yılında Trabzon ahalisinin birbirleriyle olan davalarının mahkemede görülmesi için şeyhülislamın da onayıyla hâkim tayin edildiğini, Trabzon'da isimleri bilinen kişilerle belirli bir ücrette anlaşmış, tayin yerine gelip mahkemede görevini ifa edip ücretinin bir miktarını almış ancak kalan kısmını alamadığını bildirmiştir. Divan'dan hüccet gereğince kalan ücretinin tahsil edilmesi yönünde Trabzon valisine, Of, Sürmene, Rize ve ismi yazılmayan üç kadıya kitaben gönderilen hüküm. Gönye Kazasından Abdi Adlı Şahsa Davulcuoğlu Ali Salih Tarafından Yapılan Haksızlık Ve Kanunsuzluklara Dair Gönye kazasından Abdi isimli şahıs Divan'a bizzat müracaat ederek, kimseye herhangi bir kötü davranışı olmadığı ve zulüm yapmadığını ancak Davulcuoğlu Ali Salih isimli kişi mütegalibeden olması ve kendisine karşı düşmanlığı sebebiyle faydalandığı suyun önüne set çekmiştir. Bu anlaşmazlığı mahkemeye gitmeden çözmüşlerse de Ali Salih kendi isteklerine uydurduğu bölge yöneticilerine dayanarak üç yüz kuruştan fazla parasını gasp etmiş, sandığındaki eşyalarla iki baş kara sığırını çaldığını, yaralama aleti ile yolunu beklediğini bildirmiştir. Fetva alarak haklılığını vurguladığını şikâyetine dayanarak Divanühümayun'dan Ali Salih isimli şahsın gasp ettiği para, eşya ve hayvanların sahibine tekrar iade edilmesi, zulüm ve haksızlığının önüne geçilmesi yönünde gönderilen hüküm. Hacı Veli İsimli Şahsına Bafra Kazasının Çile-Hane Mahallesiindeki Vakfın Arsasına İzinsiz İnşa Ettiği Eve Dair Bafra kazasının Çile-hane mahallesiindeki vakıf camisinin müezzin ve mütevellisi Mustafa Divan'a arzuhal gönderip, mütevellisi olduğu vakfın arsasına Hacı Veli isimli şahıs izinsiz bir şekilde ev inşa ettiğini, bu durumun vakfa zarar verdiğini ifade etmiş ve haklılığını kuvvetlendirmeye yönelik şeyhülislamdan fetva da almıştır. Divan'dan Hacı Ali adlı kişinin vakfa verdiği zararın önlenmesi yönünde Bafra kadısına ve Canik sancağı mütesellimine gönderilen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-6

XVIII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KARAMAN EYALETİNDEN YAPILAN ŞİKÂyet

Kayseri A'yanından Kalaycı-Zâde Mustafa'nın Varisleri Seyyid İsmail, Mehmed Ve Abdullah İle Kaza Ahalisinden Bazı Kişiler Arasındaki Anlaşmazlığın Mahallinde Çözülmesine Dair Kayseri kadısı el-Hacc Ahmed Divan'a müracaat ederek Kayseri ayanından Kalaycı-zade Mustafa adlı kişinin öldüğünü, mirasçıları yaşı küçük olan Seyyid İsmail, Mehmed, Abdullah ve ismi verilmeyen diğerlerine kötü niyetli bazı kişiler kötü niyetlerinin göstergesi olarak adı geçen şahısların Karaman valisi tarafına gönderip davalarının görülmesini istemişlerdir. Ancak bir davanın başka bir idari birim tarafından bakılmaması gerektiği vurgulanarak bulunduğu bölgede mahkeme vasıtasıyla görülmesi için Kayseri mollasına yazılan hüküm. Sarayönü Mahallesi Halime'nin Evliliğine Gülabioğlu Ömer'in

Engel Olduğuna Dair Konya kazasının Sarayönü karyesinden Halime Divan'a bizzat müracaat ederek, kendisinin kimseye karşı bir sorumluluğu olmadığını ifade etmiş, amcasının oğlu ile evlenmek istediğini ancak aynı köyden mütegalibeden Gülabioğlu Ömer isimli şahıs ortaya çıkarak amcasının oğluyla yapacağı evliliği tanımadığını ve oğluyla evlenmesini istediğini söylemiştir. Evliliğe rıza vermediği gibi bölge yöneticilerini de kendi isteklerine uydurduğu ve zorla dört yüz kuruşunu zorla aldığını bildirmiş, Divan'dan da sorunun mahkeme yoluyla halledilmesi ve Ömer adlı şahsın zulmünün önlenmesi için gönderilen hüküm.

OKUMA PARÇALARI-1

ŞER'İYYE SİCİLLERİNE KAYDEDİLEN FERMAN SURETLERİ

Rumeli Eyaleti'nde Ortaya Çıkan Eşkîyalığın Önlenmesi İçin Halkın Şahin Ağa ile Birlikte Hareket Etmesi Hakkında Kadılara Gönderilen Ferman Rumeli Eyaletinden eşkiya teftişiyle görevli Şahin, Rumeli bölgesinde her nerede eşkiya görülür ise bölge halkıyla birlikte çalışarak eşkiyayı yakalamak ve bunlara gerekli cezayı vermek konusunda bir arzuhali devlet merkezine sunmuştur. Merkezden gelen cevapta Şahin'in talebinin kabul edildiği ve Rumeli bölgesinde eşkiyalığın görüldüğü her yerde bölge halkının Şahin ile birlikte hareket ederek gerekenin yapılması ve bu görevden kimsenin kaçınmaması emredilmiştir. Bazı Askeri Sınıf Mensuplarına Ait Davarların Mahsullerine Zarar Verdiği Yönünde Rodosçuk Kazası Halkının Şikâyeti ve Bunun Önüne Geçilmesi Hakkında Rodosçuk kazası sakinleri İstanbul'a bir arzuhal sunarak şehirde bulunan bazı sipahi, silahtar ve askeri sınıf mensubu bazı görevlilerin kendilerine ait koyunları ve davarları serbest bıraktığını; bu hayvanların bağ ve bahçelere girerek zarar verdiğini, askeri sınıf mensubu kişilerin bu işten men' edilmesini istediklerini bildirmişlerdi. Bu talep üzerine kaleme alınan ve Rodosçuk kadısına hitaben gönderilen fermanla, hayvanların bağ ve bahçelere girerek zarar vermesine rıza gösterilmediği, askeri sınıf mensuplarının ikaz edilmesi ve bunların davarlarına sahip çıkması gerektiği ifade edilmiştir. Eğer buna rağmen hala bu işten vazgeçilmez ise, davalarının verdiği zararın sahibine ödettirilmesi ve ardından bu kişilerin İstanbul'a isimleriyle birlikte bildirilmesi emredilmiştir. Kastamonu Kalesi'nde Mehterbaşı Olan Hasan'ın Görevine Müdahale Edildiğiyle İlgili Şikâyeti ve Müdahaleye İzin Verilmemesi Hakkında Kastamonu kalesinden mehterbaşı olan Hasan, ordu-yu hümayuna'a arzuhal sunarak berat ile görevlendirildiği mehterbaşı vazifesine bazı kişilerin müdahalede bulduklarından şikayetçi olmuş ve bunun önüne geçilmesini istemiştir. Bunun üzerine Kastamonu kadısına hitaben yazılan fermanla, müdahalede bulunanların uzaklaştırılmaları ve kanun üzere iş yaptırılması emredilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-2

ŞER'İYYE SİCİLLERİNE KAYDEDİLEN BERAT SURETLERİ

Manastır Şehri'nde bulunan Çarşıya Pazarbaşı Tayini Hakkında Manastır Kadısı Mevlâna Hızır İstanbul'a bir arz göndererek, şehirde bulunan çarşıda pazarbaşı görevini ifa eden Cebeci Mustafa'nın vazifesine ihanet içinde olduğunu belirtmiş ve onun bu durumundan herkesin şikayetçi olduğunu, bu sebeple görevinden alınarak yerine her bakımdan vazifeye layık olan Halil Salih'in atanması isteğini bildirmiştir. Bu arza binaen Salih yeni pazarbaşı olarak tayin edilmiş ve görevini en iyi şekilde yerine getirmesi gerekliliği ifade edilerek her türlü dış müdahaleden de korunması emredilmiştir. Süleyman Ağa'nın Kayseri'de Yaptırdığı Camiye Devirhan Ataması Hakkında Kayseri'nin Hunat mahallesinde Süleyman Ağa'nın inşa ettirdiği camide günlük iki akçe ücret ile devirhan olarak görev yapan İbrahim'in ölmesi üzerine boşta kalan vazifeye İbrahim'in oğlu Ahmed Halife'nin tayini edilmesi hakkında Kayseri kadısı bir arzda bulunmuş ve bu arza binaen düzenlenen beratta Ahmed Halife'nin babası gibi günlük iki akçe ücret karşılığında devirhan görevine tayin edildiği bildirilmiştir. Cülûs-ı Hümayûn Sebebiyle Rodosçuk Kazasında Bulunan Arasta Kethüdasının Beratının Yenilenmesi Hakkında Rodosçuk'ta arasta kethüdası olan İsmail, İstanbul'a giderek kethüdalığın berat ile kendi üzerinde olduğunu ifade etmiş ve cülûs-ı hümayun sebebiyle beratının yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Bu talep üzerine yeniden bir berat düzenlenerek İsmail'in görevine devam ettiği, vazifesine hiç kimsenin müdahale ettirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-3

SİCİLLERDE YER ALAN BUYRULDU SURETLERİ

Engürüs Seferi İçin Askerlerin Belirlenen Yer ve Zamanda Hazır Olması Hakkında Süleyman Paşa'nın Buyruldu Edirne'den Rumelinin sol kol nihayetinde bulunan Üsküp'e varıncaya kadar yol üzerinde bulunan kadılara ve kethüda yerlerine hitaben yazılan buyrulduda, Engürüs üzerine yapılacak sefer için kaza ve kethüda yerlerinde ikamet eden sipah ve silahtar taifesinin ruz-ı Hızır'da mızrakları ve bayraklarıyla Edirne sahrasında hazır olmaları gerektiğinin bir ferman ile bildirildiği haber verilmiş ve bu emrin insanların toplandığı her yerde halka ilan edilmesi istenmiştir. Kethüda yerlerinin askerlerin önüne düşüp hiç vakit kaybetmeden bir an önce Edirne sahrasında belirtilen zamanda hazır bulunmaları ifade edilmiştir. Bu zamanın başka zamanlara benzemediği belirtilmiş ve hizmetinde kusuru görülenlerin dirliklerinin kesileceği ayrıca haklarında da işlem yapılacağı ihtar edilmiştir. Bu sebeple Ali Çavuş ve Musli Çavuş görevlendirilmiş ve ferman olunduğu üzere iş yapılması Süleyman

Paşa'nın bir buyruldu ile haber verilmiştir. Rumeli Eyaleti'nde Gayrimüslim Martolosbaşların Yerine Müslümanların Getirilmesi ve Bu Sebep ile Manastır Kazasına Mustafa'nın Martolosbaşı Tayin Edildiği Hakkında Rumeli Valisi Mahmud Paşa'nın Buyruldu Rumeli eyaletindeki bazı kazalarda sakin halkın gayrimüslim olanlarından martoloslar görevlendirilmiş ancak bunlar görev bahanesiyle birçok kötülük yapmış ve adam öldürmüş olduklarından vazifelerinden atılmaları ve bunların yerine Müslüman martoloslar tayin edilmesi bir ferman ile bildirilmiş, bu ferman gereğince Manastır kazası martolosbaşı görevine Mustafa'nın tayin edildiği bir buyruldu ile Manastır kadısına haber verilmiştir. Mustafa'nın görevine kimsenin müdahale ettirilmemesi emredilmiş ve Mustafa'ya hitaben kimseye zulm etmemesi, görevini hakkıyla yerine getirmesi istendiği belirtilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-4

DEVLET MERKEZİNE SUNULAN ARZUHAL VE BUNA VERİLEN CEVABÎ HÜKÜM

Seyyid Mustafa'nın bütün mal ve akçesini çalan hırsızın, çaldığı parayı Tekirdağ'da Şerbetçi Ali adında bir kimseye emanet bıraktığı ve bu sebeple Ali'nin İstanbul'a gönderilmesi yönünde Seyyid Mustafa'nın arzı ve buna cevaben Rodosçuk kadısına gönderilen hükümde adı geçen Ali'nin kendisine emanet bırakılan akçe ile divan-ı hümayuna gönderilmesi emri.

OKUMA PARÇALARI-5

VERGİLERLE İLGİLİ FERMAN VE BUYRULDULAR

Pirlepe ve Manastır Kazasının Ağnam Vergisinin Toplanması Hakkında Pirlepe ve Manastır kazası ve buna bağlı yerlerde yaşayan Müslüman halkın bin altmış bir yılı abril ayı başlangıcından, bin altmış iki yılı abril ayı başına kadar ödemeleri gereken ağnam vergisinin her bir koyundan bir akçe resm-i ganem, her üç yüz koyundan beş akçe resm-i ağnam ve her yüz tanesinden yigirmişer akçe adet-i gılamıye toplanması hakkında ferman. Rumeli Beylerbeyi Namına Toplanan Kaftan Bahasının Manastır ve Florine Kazalarından Tahsil Edilmesi Hakkında Manastır ve Florine kadılarına yazılan buyruldu Rumeli eyaletine mutasarrıf olanların seferlerde görevli oldukları zamanlarda Rumeli eyaletinde yer alan kaza ve livalarda sakin halktan kaftan bahası almalarının eskiden beri devam eden bir adet olduğu belirtilmiş ve sefer-i hümayunun kesinlikle gerçekleştirileceği bildirilerek, toplanma zamanı gelen kaftan bahasının bir an önce tahsil ettirilmesi istenmiştir. Bu işin seferin gerektirdiği ihtiyaçların temini açısından önemli olduğu ifade edilmiş ve bu sebeple buyruldu kaleme alındığı ifade edilmiştir. Seferin yakın olması sebebiyle Kaftan bahasının bir an önce toplanması ve bu iş için bir mübaşirin görevlendirildiği, eskiden olageldiği üzere ve önceki senelerde toplandığı şekilde tahsilin yapılarak gönderilmesi hakkında.

OKUMA PARÇALARI-1

ALIM- SATIMA İLİŞKİN KAYITLAR

Rodosçuk Halkından Süleyman bin Nasuh'un Bağını Hüseyin Çelebi ibni Mehmed'e Sattığı Hakkında Rodosçuk'da Abdünnebize mahallesi sakinlerinden Süleyman bin Nasuh, mahkemede Hüseyin Çelebi ibni Mehmed huzûrunda konuşarak Rodosçuk'ta Namazgâh yakınlarında bulunan dört taraftan sınırları belirli tahminen iki buçuk dönümlük bir bağını adı geçen Hüseyin'e bey'-i bât-ı sahih-i şer' ile bin altı yüz akçeye sattığını söylemiş ve üzerinde anlaşıkları satış bedeli olan parayı tamamen aldığını söylemiştir. Kayseri Sakinlerinden Halil bin Mustafa'nın Evini es- Seyyid Ali Çelebi ibn-i el-Hâc Mehmed'e Sattığı Hakkında Kayseri'de Cami-i Kebîr Mahallesinde ikamet eden Halil bin Mustafa mahkemeye giderek, adı geçen mahallede sofa, tabhane, örtme ve havludan müteşekkil evini bey'-i kat'î ile es- Seyyid Ali'ye yüz on kuruşa sattığını ve satış bedeli olan yüz on kuruşu es-Seyyid Ali elinden eksiksiz olarak aldığını, artık evle bir ilgisinin kalmayıp Ali'nin mülkü olduğunu ifade etmiştir. Kastamonu'dan es- Seyyid Ahmed Ağa bin es- Seyyid Halil Ağa'nın İbni Neccar Mahallesindeki Bakkal Dükkanını Sattığı Hakkında Kastamonu şehrinde İbni Neccar mahallesi sakinlerinden es- Seyyid Ahmed Ağa bin es- Seyyid Halil Ağa mahkemede Medrese-i Atabek mahallesinde ikamet eden Mustafa bin Şa'ban huzûrunda konuşarak, İbni Neccar mahallesinde çevresini tarif ettiği üç kepenk bir bakkal dükkanını bey'-i bât-ı sahih-i şer' ile elli beş kuruş karşılığında adı geçen Mustafa bin Şaban'a sattığını ve dükkanın satış bedelini Mustafa elinde tamamen aldığını, artık dükkan ile bir ilgisi kalmayıp Mustafa'nın mülkü olduğunu söylemiştir.

OKUMA PARÇALARI-2

ALACAK- VERECEK DAVALARIYLA İLGİLİ KAYITLAR

Mahmud Ağa Vakfı Mütevellisi el-Hâc İbrahim'in Vakıftan Alınan İki Bin Akçeyi Talep ve Davası Mahmud Ağa vakfına mütevellî olan el-Hâc İbrahim mahkemede Ahmed Çelebi bin Kızıl Çavuş'tan davacı olmuş ve adı geçen kişinin vefat eden babası Kızıl Çavuş zimmetinde vakıf malından iki bin akçenin olduğunu söyleyerek alınmasını talep etmiştir. Ahmed Çelebi mütevellinin beyanını kabul etmiş, bunun üzerine borcun ödenmesi yönünde hüküm verilmiştir. Kastamonu Sakinlerinden Veliyyüddin Beşe'nin, Ali Beşe bin Mehmed'ten Aldığı Borcu Tamamen Ödediği Hakkında Kastamonu'da Kırkçeşme mahallesi sakinlerinden Veliyyüddin Beşe bin Mehmed mahkemede Ak Tekye mahallesinde yaşayan Penbeci Ali Beşe bin Mehmed huzûrunda konuşarak sekiz ay önce Ali Beşe'den yüz doksan gurus borç aldığını ve borç olarak verilen yüz doksan kuruşun tamamen ve eksiksiz bir şekilde ödediği hakkında.

OKUMA PARÇALARI-3

BOŞANMA, MEHİR ve NAFKA İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Manastır'da Yaşayan Fatma binti Abdullah'ın Boşandığı Eşinden Mehîr, İddet Nafakası ve Sükna Gibi Haklarını Tamamen Aldığına Dair Manastır şehri sakinlerinden Fatma binti Abdullah mahkemede boşandığı kocası Serrac Halil bin Arslan huzûrunda konuşarak, kocasının bundan önce kendisini boşadığını şuhudü'l- udul ile ispat ettikten sonra, kocasının zimmetinde bulunan altı bin akçe mehr-i müeccelini ve iddet nafakasını ve ma'net-i süknasını Serrac Halil elinden tamamen aldığını; nikâh, nafaka ve sükna dair davaları düşürdüğünü ve artık asaleten ya da vekaleten belirtilen hususlara ait davasının ve hakkının kalmadığını söylemiştir. Ümmügülsüm binti İbrahim'in Boşandığı Eşinden Mehîr, Nafaka ve Üç Yüz Akçesini Tamamen Aldığı Hakkında Ümmügülsüm binti İbrahim hatun mahkemede boşandığı kocası Ahmed bin Abdullah'ın karşısında kendi isteğiyle konuşarak zevci adı geçen Ahmed'in kendisine talak verdiği, zimmetinde olan dokuz yüz akçe mehri ve nafaka-i iddeti olan üç yüz akçesini tamamen aldığını beyan etmiştir. Kayseri'de Yaşayan Marziye binti Ali'nin Çocuklarına Nafaka ve Kisve Akçesi Verilmesi Hakkında Kayseri'de Bağçevân Mahallesi sakinlerinden iken bundan evvel vefat eden Mustafa bin İsmail'in kendi neslinden olan küçük yaştaki kızları üç yaşındaki Ümmügülsüm ve beş yaşındaki Aişe'nin nafaka ve elbiseye çok fazla ihtiyaçları olduğundan babaları müteveffâ Mustafa'dan intikal eden miras malından anneleri Marziye bint-i Ali talebiyle ve kadının ve sözüne güvenilir Müslümanların da haber vermeleriyle çocukların her birine günlük dört akçe nafaka ve elbise bahası takdir olduğuna dair. Rodosçuk'ta İkamet Eden Erzu binti Peri'nin Kocasından Boşandığı ve Mehr-i Müeccelini Aldığı Hakkında Rodosçuk şehri mahallelerinden Yeni Mahalle'de ikamet eden Erzu binti Peri adlı Ermeni kadın mahkemede kocası olan Mankin veledi Seravik adındaki Ermeni huzûrunda konuşarak adı geçen Mankin'in bundan evvel

kendisiyle evlendiğini ve bu zamana kadar da nikâhı altında bulunduğunu ancak aralarında ayrılık ortaya çıktığından kocasının zimmetinde kalan mehr-i müeccelini iki altın üzere kararlaştırıp Mankin ile anlaşarak boşandıklarını ve artık aralarında evliliğe ait dava ve nizanın kalmadığını ifade etmiştir. Adı geçen Mankin de bu boşanmayı kabul ve tasdik ettiğini söylemiştir.

OKUMA PARÇALARI-4

VEKÂLET VE KEFALET

Manastır Sakinlerinden Mustafa Sipahi'nin, Hüseyin Çelebi'yi Kendine Vekil Tayin Ettiği Hakkında Manastır şehri sakinlerinden Mustafa Sipahi mahkemede Bozacızade Hasan Çelebi huzûrunda konuşarak hala Bozcaada kalesinde olan Osman Çavuş'un bir sene mahsulünü aldığını söylemiş ve kendi tarafından adı geçen Hasan Çelebi'yi, dava ve mahsulü almaya ve kendisine getirmeye vekil tayin ettiğini ifade etmiştir. Adı geçen Hasan Çelebi vekaleti kabul ettiğini söylemiştir. Mehmed Çelebi'nin Hizmetinde Bulunan Yevan'a Kefil Olması Hakkında Önceden el-Hâc İbrahim'in eşkincisi olup hala Mehmed Çelebi'nin hizmetinde bulunan Yevan adlı zımmının nefesine ve el-Hâc İbrahim'e zarar kast etmemesine adı geçen Mehmed kefil bi'n- nefis olmuş, bu durum adı geçen İbrahim Çelebi talebiyle mahkemece kayda geçirilmiştir.

OKUMA PARÇALARI-5

VASİ TAYİNİ

Kayseri'nin Kıranardı Köyünde İkamet Ederken Ölen Mehmed bin Mustafa'nın Geride Kalan Çocuklarına Annelerinin Vasi Olması Hakkında Kayseri şehrine bağlı Kıranardı sakinlerinden iken bundan önce vefat eden Mehmed bin Mustafa'nın kendi neslinden küçük oğulları Mehmed ve Mustafa ve küçük kızı Kerîme'nin işlerinin düzenlenmesi ve varisi oldukları malın korunması için mahkeme tarafından bir vasi tayin edilmesi gerekli ve önemli olduğundan, küçük çocukların anneleri Sabire binti İbrahim her bakımdan güvenilir ve layık olduğu için vasi olarak tayin edilmiştir. Adı geçen Sabire vasiliği kabul etmiş ve gereken hizmeti yapacağına dair taahhüde bulunmuştur. Manastır Sakinlerinden Olup Vefat Eden Hüseyin bin Hasan'ın Geride Kalan Küçük Yaştaki Kızına Annesinin Vasi Olması Hakkında Manastır şehri sakinlerinden olup bundan önce vefat eden Hüseyin bin Hasan adlı müteveffanın kendi neslinden olan küçük yaştaki kızı Vasfihan'ın babasından intikal iden malın korunması ve işlerinin düzenlenmesine bir vasi lazım olduğundan adı geçen küçük kızın annesi Saime binti Mehmed'in vasi olarak tayin edildiği ve Saime'nin de vesayeti kabul ederek gereken hizmeti yapacağını taahhüd ettiği hakkında.

FERMAN

Divân-ı Hümâyün veya Paşakapısı'ndaki divanlarda alınan kararlara uygun olarak yazılan ve tuğra bulunan padişah emirlerine ferman adı verilmektedir.

FERMANIN BÖ LÜMLERİ

1. **Davet:** "hüve" veya "hû" şeklinde Allah'ın adının zikredildiği bölümdür.
2. **Tuğ ra:** Fermanlarda padişah emri olduğunu tasdik için tuğra bulunmaktadır.
3. **Elkab:** Osmanlı devlet erkânına olsun, yabancı hükümdar veya devlet adamlarına olsun yazılacak yazılarda kullanılacak elkab ayrı ayrı tespit edilmişti. Hiç kimseye hiçbir şekilde işgal etmekte olduğu mevki'in tespit edilmiş olan elkabı dışında bir elkab kullanılarak yazı yazılamazdı.
4. **Dua:** Elkabdan sonra dua rûknü gelir. Bu da elkabdaki gibi fermanın yazıldığı şahsın görevine göre belirlenmiştir.
5. **Nakil/ İblag:** Tevki'-i refi'-i Hümâyün vasıl olıcak ma'lum ola ki" ibaresi işle başlayan ve fermanın yazılma sebebinin izah edildiği bölümdür. Nakil kısmı, konunun önemine yahut nakledilen olayın mahiyetine göre kısa veya uzun olur. Bazen bir cümle ile özetlenebildiği halde bazen fermanın büyük kısmı nakil rûknüne ayrılır.
6. **Emir/ Hü kü m:** Bu bölüm genelde iki kısımdan ibarettir. Padişahın, nakil kısmında anlatılan şey hakkındaki tutumu burada belirtilir. Neyin doğru ve gerekli olduğu, eskiden beri var olan tatbikat ve eğer gerekiyorsa böyle bir durumda verilecek cezadan bahsedilir.
7. **Te' kid / Tehdid:** Emir-Hüküm bölümünde ifade edilen hususun yerine getirilmesi ve aksi takdirde muhatabın cezalandırılacağını ifade eden bölümdür.
8. **Tarih:** Fermanın yazıldığı tarihi belirten bölümdür. Tahriren fi ibaresi ile başlamaktadır.
9. **Mahall-i Tahrir:** Fermanların son bölümü olup, fermanın nerede yazıldığını gösteren kısımdır. Be-makam veya be-medine ifadeleri başlamaktadır.

OKUMA PARÇASI (FERMAN)-1

Hüseyin'in Mutasarrıf Olduğu Çayıra Yapılan Müdahalenin Engellenmesi Hüseyin adlı kişinin öteden beri Havass-ı Hümayun karyelerinden Kızıl Kuyu karyesindeki Çelebi Çayırı adlı toprağını işlediği, karye ahalisinin burası yaylakdır diyerek Hüseyin'e müdahale ettiği, Hüseyin'in buna itiraz ederek Divan-ı Hümayun'a şikayette bulunduğu, meselenin incelenerek gerekenin yapılması hakkında ferman-ı hümayun.

OKUMA PARÇASI (FERMAN)-1

Roma İmparatorluğu Boğazhisarları Konsolosluğu Tercümanı Tokover Veled-i Ovannes'in Hidmetkârı Manasa Veled-i Ovannes'e Yardım Edilmesi Nemçe Devleti Boğazhisarları konsolos vekili Tokover veled-i Ovannes'in Anasa veled-i Ovannes adlı bir hizmetkarının İstanbul'a gönderildiği, yapılan antlaşmalar ve verilen muahedeye binaen bahsi geçen kişiye herhangi bir müdahale yapılmaması, herhangi bir bahane ile kendisinden öşür, avarız veya kassabiye adları altında vergi talep edilmemesi, yanında bulunan kişilere dokunulmaması, kendisine her türlü kolaylığın sağlanması ve yol güvenliğinin sağlanması hususunda yol üzerinde bulunan görevlilere gönderilen ferman-ı hümayun.

BERAT

Bir memuriyete tayin, bir gelirden tahsis, bir şeyin kullanılma hakkı, bir imtiyaz veya muafiyetin verildiğini gösteren ve padişahın tuğrasını taşıyan belgelere berat adı verilmektedir. Beratlar tuğranın sahibi olan padişah dönemlerinde geçerli olup, taht değişiklerinde tecdid-i berat olması yani beratların değiştirilmesi gerekmektedir.

BERATIN BÖ LÜMLERİ

1. **Davet:** Beratin ilk bölümüdür. "Hüve'l-bâki", "Hüve'l-mu'in ", "Hüve'l-mu'izz", gibi sadece iki kelimedenden ibaret olanlar yanında "Hüve'l-ganiyyü'l-mugni'l-mu'in ", "Hüve'l-azîzü'l-ganiyyü'l-mugni", gibi şekilleri de vardır.
2. **Tuğ ra:** Beratı veren padişahın tuğrasını taşıyan bölümdür.
3. **Niş an Formülü:** Beratı, padişaha ait diğer belgelerden ayıran bölümlerden biridir. Nişan ibaresiyle başlayanlar ve sebab-i tahrir ibaresiyle başlayanlar olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.
4. **Unvan:** Çün kelimesiyle başlar ve berat verilen şahsın bağlı bulunduğu grubu yüceltecek bir ifade kullanılır.
5. **Elkab:** Berat verilen şahsın ismi ile mevkiine uygun elkabı yer alır. Beratlarda elkabın yeri fermanlardakinden farklıdır. Fermanlarda, tuğradan sonra hemen elkab geldiği halde beratlarda elkab

nakil-iblağ kısmının içinde geçer.

6. **Nakil / İblağ:** Beratın yazılma sebebinin izah edildiği bölümdür.

7. **Emir / Hü kü m:** Beratta verilen vazife, imtiyaz veya muafiyetin ne şekilde yerine getirileceği bu kısımda belirtilir. Bunun içindir ki bu kısma beratın şartı denir.

8. **Te'kid / Tehdid:** Beratta ifade edilen hususlara riayet edilmesi tenbih edilir ve beratta belirtilen hususlara aykırı hareket edilmesi durumunda ne tür yaptırımlara başvurulacağı ifade edilir.

9. **Tarih:** Bu bölümde beratın yazıldığı tarih kaydedilmiştir.

10. **Mahall-i Tahrir:** Beratın nereden yazıldığını ifade eden bölümdür.

OKUMA PARÇASI (BERAT) -1

Sultan I. Ahmed'in Cülusu sebebiyle İstanbul Ayasofya-ı Kebir Evkafı Gelirinden Yevmi İki Akçe Vazifeye Mutasarrıf Hacı Nasuh'un Yenilenen Beratı Taht değişikliği sebebiyle beratların yenilenmesi gerektiği, Hacı Nasuh adlı kişinin günlük iki akçe karşılığında İstanbul'da Ayasofya-ı Kebir Evkafı'nda görevli olduğu, Kendisinin talebi üzerine beratının 18 Receb 1012 tarihinde yenilendiği, tasarrufuna dışarıdan müdahale edilmemesi gerektiği hakkında Sultan I. Ahmed'in tuğrasını taşıyan berat-ı hümayun.

OKUMA PARÇASI (BERAT)-2

Roma İmparatorluğu'nun Boğazhisarları'ndaki Konsolosluğuna Tokover Veled-i Ovannes'in Tayin Olunduğu Nemçe Devleti murahhas orta elçisi Baron der Herbert tarafından bir arz-ı hal sunulduğu, yapılan antlaşmalar ve verilen ahitnameye göre tüccarların rahat ve emniyetleri için konsolos, konsolos vekili veya tercüman görevlendirilebileceği, buna binan Boğazhisarları konsolosluğuna Tokover veled-i Ovannes'in tercüman olarak görevlendirildiği, ahitnelere göre tercümanların ve mahiyetlerinde bulunan kişilerin haraç, avarız, kassabiye akçesi, gümrük resmi, fıçı resmi ve ulak akçesi gibi vergilerden muaf olduğu, bunlara ait emlak, arazi, bağ ve bağçe gibi taşınmazların avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiye türü vergilerden muaf kabul edildiği, bu kişilerin davalarının Divan-ı Hümayun'da görüşüleceği, padişahın emrine itaat edilmesi ve emre muhalif olmaktan kaçınılması hakkında yazılan berat-ı hümayun.

NÂME-İ HÜMÂYUN

Osmanlı padişahları tarafından İslam ya da Hristiyan yabancı devletlerin hükümdarları yanında vasal durumundaki beylere, Osmanlı Devleti'ne tabi imtiyazlı bölgelerin idarecilerine yolladığı mektuplara Nâme-i Hümâyun adı verilmektedir. Nâme-i Hümâyunlar, Osmanlı merkez bürokrasisi içerisinde bulunan Divan-ı Hümâyun Kalemî'nde bulunan görevliler tarafından diplomatik bir lisanla hazırlanır, amirlerin tasdikinden geçtikten sonra üzerine tuğrası çekilip ilgili hükümdara gönderilirdi. Padişah tarafından verilen diğer belgelerde olduğu gibi nâme-i hümâyunların büyük kısmında da tuğra bulunur. Muhataplarının hükümdarlar oluşu dolayısıyla nâme-i hümâyunlar son derece itina ile kaleme alınırlar, tuğraları da bunlara yakışacak biçimde çekilirlerdi. Nâme-i hümâyunlar, genellikle tuğradan sonra ben ki diye başlayan Padişahın sahip olduğu yerleri ve birkaç nesil öncesine kadar atalarını sayan unvan rüknüyle başlardı. Bu kısımda genellikle padişahın hâkimiyetindeki memleketlerin adı arka arkaya sıralanır, ardından atalarından itibaren kendi adı ve unvanı yazılırdı. Unvan olan nâme-i hümâyunlarda Padişahın adından sonra nâmenin gönderildiği şahsın elkabı yer alırdı. Avrupa hükümdarlarından her birine gönderilen nâmelerdeki elkab farklı olduğu gibi aynı hükümdara değişik zamanlarda çeşitli vesilelerle gönderilen nâme-i hümâyunların elkabında da az da olsa farklılıklar vardır. Osmanlı Devleti tarafından Müslüman devletlere ve İran hükümdarlarına da zaman zaman nâme-i hümâyunlar gönderilmiştir. Nâme-i hümâyunların nakil kısmına geçişte de çok kere "tevki'-i refi'-i hümâyun vasıl olıcak ma'lum ola ki" formülüne yer verilir. Nakil kısmına, "biline ki ... mâlûm ola ki ..." diye başlanır ve mektubun yazılış sebepleri (cülûs haberi, elçi gönderilmesi, barış veya ticarî konular) açıklanırdı. Cülûs, sulh, elçi gönderilmesi, ticari konular veya yardım talebi gibi sebeplerden dolayı nâme-i hümâyun yazılabilirdi. Nâme-i hümâyunlar, muhatapları hükümdarlar olduğu için, bir emir rüknü ihtiva etmezler. Ancak, bazılarında "imdi", bazılarında ise "gerektir ki" ile başlayan bir kısım bulunur. Fakat bu, nâmelerde bir emir değil, bir hatırlatma veya tenbihdir. Nâme-i hümâyunların tarihleri de ferman ve beratlardaki gibidir. Bazılarında sadece onar günlük devreler verildiği halde bazılarında ayın gününü de bildiren kesin tarih bulunmaktadır. Hatta hem hicri hem de miladi tarih ihtiva edenler de vardır. Diğer resmî yazışmalarda olduğu gibi mektup, bu rüknün devamında yazıyla yazılmış tarih ve kaleme alındığı yeri gösteren kısım ile tamamlanırdı. İstisnalar dışında nâme-i hümâyunların dili Türkçe olurdu

OKUMA PARÇASI-1

Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı Fransua'ya Gönderdiği Name-i Hümâyun Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransesko'nun durumundan haberdar olduğu, memleketinin düşman tarafından istila edildiği ve kendisinin hapiste olduğu, Osmanlı Devleti'nin kendisine ve ülkesine gereken her türlü yapacağı hususunda yazılmış name-i hümâyun.

HATT-İ HÜMÂYUN

Bazı istisnai haller hariç, padişahın, kendi hattı ile yazdığı emirler için kullanılan bir tabirdir. Hatt-ı hümâyunlar Unvanına Hatt-ı Hümâyunlar, Beyaz Üzerine Hatt-ı Hümâyunlar ve Telhis, Takrir, Arz veya Arz-ı hal üzerine hattı hümâyunlar olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

1. Unvanına Hatt-ı Hümâyunlar: "Mucebince amel oluna" ve "Mucebince amel ve hilafından hazer oluna" şeklindeki klişelerdir.
2. Beyaz Üzerine Hatt-ı Hümâyunlar: Padişahın, bir arz veya telhis olmaksızın herhangi bir konuda re'sen verdiği emirlere beyaz üzerine hatt-ı hümâyun adı verilmektedir.
3. Telhis Takrir, Arz ve Arz-ı hal Üzerine Hatt-ı Hümâyunlar. Telhis, tahrir, arz veya arz-ı hal gibi belgelerin üst kısmına padişahın yazdığı emir veya kararlar bu isimle anılmaktadır. Hatt-ı hümâyunların büyük ekseriyeti padişahların kendi el yazıları olmakla beraber zaman zaman mabeyn başkâtibi yahut sarayda bir vazifelinin hattıyla kaleme alınmış olanları da vardır. Devlet işleriyle ilgili mühim meselelerde yazılan hatt-ı hümâyunların müsveddeleri ise reisülküttab, kaptan paşa gibi mühim mevkileri işgal edenlerce hazırlanmıştır. Mamafih, başka bir elden çıkanların da hiç değilse zaman zaman Padişahın kontrolünden geçmiş olduğu muhakkaktır.

OKUMA PARÇASI-1

Deryadan Korkan şehzade için Bir Çekdiri Hazırlatılması ve Köprü Yaptırılması Hakkında Beyaz üzerine Hatt-ı Hümâyun Şehzadenin denizden korktuğu, korkusunun hafifletmek için bir çekdiri hazırlatılması, ve çekdiriye rahat binebilmesi için bir köprü inşa ettirilmesi hakkında

OKUMA PARÇASI-2

Sultan I. Mahmud'un Serasker Abdullah Paşa'yı Tebrik Etmek İçin Gönderdiği Beyaz Üzerine Hatt-ı Hümayun Revan taraflarına gönderilen veziriazam Abdullah Paşa ile yanındaki askerlerin zorlu şartlar altında hizmet etiği, bundan memnuniyet duyulduğu ve aynı şekilde devlete hizmet edilmesi gerektiği hakkında.

OKUMA PARÇASI-3

Sultan III. Ahmed'in Veziriazam Baltacı Mehmed Paşa'ya Gönderdiği Beyaz üzerine Hatt-ı Hümayun İsveç Karlı'nın durumu, kendisinin nasıl ve ne şekilde ülkesine gönderileceği ve bu durumun Osmanlı-Rusya ilişkileri üzerindeki etkisini ifade eden hatt-ı hümayun. OKUMA PARÇASI-4 Sultan I. Mahmud Tarafından Yeni Veziriazama Gönderilen Beyaz üzerine Hatt-ı Hümayun Veziriazam padişahın mutlak vekili olduğu, veziriazamlık makamının önemi, bundan önceki veziriazamın ne tür hatalar yaptığı ve yeni veziriazamdan nasıl ve ne tür hizmetler beklendiği hakkında yazılmıştır.

SEBEB-İ TAHRİR

Temessük yani sened yerine geçmektedir. Sebeb-i Tahrirler; Cizye, adet-i ağnam ve avarız gibi devlet tarafından toplanan vergilerin veya mukataa taksitlerinin doğrudan doğruya hazineye girmesi halinde bu belge düzenlenmektedir. Ayrıca Sefer masrafları veya yeniçeriler ve kale muhafızları gibi devlette maaş alanların mevacic ya da diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılacak masrafların hazineye girmeden yerinde bir mukataanın gelirinden ödenmesi durumunda verilmektedir. Sebeb-i tahrir hükümleri de fermanlarda olduğu gibi hüveden ibâret davet rüknü ile başlar. Tuğradan sonra "sebeb-i tahrir-i tevki'-i humâyûn oldur ki" formülü yer alır. Bundan sonra nakil / iblâğ bölümüne geçilir. Bazı hükümlerde nakil bir elakla başlar. Bazı sebeb-i tahrir hükümlerinin nakil rükünleri ise "hâlâ", "bundan akdem", "sâbika" sözlerinden biri, mukataanın adı yahut bir tarihle başlar. Bu bölümde hazineye teslim edilecek bir para bahis konusu ise ve şayet bunun toplanacağı yerler bir vakıf hududları içindeyse nakilde, vakfın nâzırı ve vâkıfı ile mütevellisinin adlarından sonra paranın nerelerden ne miktarlar da toplandığı, ait olduğu vergi dönemi ve nihayet hazineye teslim tarihi yazılır. Ayrıca bu gelirin hangi masraf için mahsûbu yapılacağı belirtilir. Sebeb-i tahrir hükümlerinin çoğunda mahsub sırasında kuruşun kaç akçeden hesaplandığı açıkça gösterilir. Sebeb-i tahrir hükümlerinde emir bahis konusu değildir.

OKUMA PARÇASI-1

Sultan İbrahim'in Sebeb-i Tahrir Hükümü Erzurum gümrüğü ve tevabi mukataası emini Bedros tahvilinden Erzurum muhafazasında bulunan yeniçerilerin mevacicleri için iki yüz yirmi dört bin akçenin Hazine-i Amire'ye irad ve masraf kaydedildiğini belirten ve Sultan İbrahim'in tuğrasını taşıyan sebeb-i tahrir hükümü.

OKUMA PARÇASI-2 III.

Murad'ın Sebeb-i Tahrir Hükümü Manastır vilayeti cizye bakayasından hazineye teslim edilen akçeye dair Sultan III. Murad'ın Sebeb-i Tahrir hükümü.

Tarihî birer belge olarak, sosyal tarih, iktisat, kültür, hatta edebiyat yönünden önemli birer kaynak olan vakfiyeler, eğitim, tıp, sanat tarihi araştırmaları için önemli bilgileri bulundurlar. Mescit, medrese, mektep, kütüphane, darüşşifa, hangâh ve kervansaray gibi medeniyet tarihi yanında sosyal tarih açısından her sınıftan insanların, tüccarların, sanat erbabının, köylülerin hayatları; insanlar arası sosyal ilişkiler, köklü ve zengin ailelerin soy kütüğü hakkında da önemli malumat vermektedirler.

VAKIF VE VAKFİYE

Kelime anlamı “durmak, durdurmak, ayakta durmak; alıkoymak, alışverişten alıkoymak” anlamlarını ifade eden “vakıf” terim olarak bir insanın “bir malını veya mülkünü insanların/canlıların faydalanabileceği bir faydaya/menfaate tahsis etmesi, bağışlaması demektir. Diğer bir ifadeyle gelir getiren bir yeri/şeyi kendi mülkünden çıkarıp süresiz (ebedi) olarak insanların/canlıların istifadesine tahsis etmesidir. Vakıf kelimesi “vakfedilen mal” anlamında isim olarak da kullanılır. Çoğulu “Evkâf” vakıflar şeklinde olur. Bunu yapan kişiye “vâkıf” (vakfeden, bağışlayan) denir. Bunu belgeleyen ve şartlarını belirten yazılı vesikaya ise “vakfiye” ya da “vakıfnâme” denir. Mahkemeler tarafından verilen belgeler olan vakfiyeler, gayrimenkul vakfiyeleri veya nakit para vakfiyeleri gibi değişik türleri bulunmaktadır. Kısaca bu belgeler, vakıf yoluyla kurulan müessesenin gelir yerlerini, miktarını, hangi masrafların nerelere yapılacağını, kimlerin çalışacağını ve bunlara nereden ne kadar ücret verileceğini, vakfın verdiği hizmetlerden kimlerin yararlanacağını ve söz konusu vakfın nasıl idare edileceğini düzenleyen belgelerdir. Bu isimlerden en yaygın olarak kullanılan şekli “vakfiye”dir.

VAKFİYENİN BÖLÜMLERİ

Tescil veya tasdik kaydı: Belgenin en üst kısmında yer alır ve genelde Arapça olarak yazılır. Buraya bizzat vakfiyelerin kendisinde, “vakfiyenin baş kısmı” anlamında “sadr-ı kitâb” ifadesi kullanılır, buradaki “kitâb” ifadesinden vakfiyenin kendisi demektir. Bu kısmın en sonunda kadının adı, unvanı, imzası veya mührü, tarih (yazı ile) yer alır. Bu kısım aslında belgeye en son yazılan kısımdır. Çünkü bu kısım, belge tamamlandıktan sonra kadı tarafından yapılan inceleme sonucu yapılan tasdik yeridir.

Girizgâh: Vakfiyenin giriş kısmıdır. Burada Allah’a hamd; Peygambere salât ve selâm yapıldıktan sonra dünyanın fânî ve ahiretin bâkî olduğunu, bundan dolayı vakfın önemini belirten ayet, hadis ve hikmetli sözler edebî bir üslupla anlatılır.

Vakıf sahibine ait bilgiler: Vakıf yapan (vâkıf) kişinin adı, baba adı, mesleği ve ikamet yeri gibi kişisel bilgilere yer verilir.

Vakfa (vakfedilen yer/husus) ait bilgiler: Vakfedilen arazi, mülk veya icar getiren hususun tanıtımı yapılır. Mülkün miktarı, bulunduğu yer ve sınırları ile hayratın cinsi ve türü belirtilir.

Vakfın şartları: Vakfedilen arazi veya mülkün icar veya işletme biçimi, süresi, elde edilen gelirinin hangi alanlarda nasıl kullanılacağı, vakıf görevlilerine ve mensuplarına ödenecek ücret ve tahsisatı belirten şartlardır. Buna “meşruta” denir.

Mütevelli: Vakfın tescil işlemini üstlenen kişi ile daha sonra vakfın tevliyet görevini devralacak kişilerin niteliklerini açıkladığı kimselerdir. Genelde mütevelli vakıf sahibi ile başlar, daha sonra çocuklarından kimlerin geçeceği belirtilir. (evlad-ı evlad-ı evlad-ı...) şeklinde devam eden silsile çocuklarından, daha sonra ise torunlardan devamı edeceğini gösterir.

Hukuki durum: Vakıftan rücu (cayma, geri dönüş) veya mürâfaa (yüzleşme, mahkeme olma) durumu ile hâkimin verdiği kararı ihtiva eder. Burası özellikle vâkıfın ölümünden sonra vakfın korunmasını içeren bölümdür.

Beddua bölümü: Vâkıfın ölümünden sonra vakfa yönelik olumsuz tasarrufları önlemek için lânetleme ve beddualara yer verilir. Genelde (Bakara suresi, 181) ayeti verilir.

Tarih: Vakfiyenin en sonunda hicrî tarih yazıyla Arapça olarak verilir.

Şühû dü’l-hâl: Vakfın tanzimine vakıf yapıldığına dair şahit olanların isimlerini ve mesleklerini bulundurur.

VAKFİYELERİN TRANSKRİPSİYONU

İlk dönemlerde Arapça, daha sonraları Türkçe olarak yazılmış olan vakfiyeler, sadece Arapça veya hem Arapça hem Türkçe (Osmanlıca) olarak da kaydedilmiştir. Ayrıca Türkçe vakfiyelerde Arapça olan kısımlar da bulunmaktadır. İşte bu kısımların hem transkripsiyonu hem de çevirisi önem arz etmektedir.

ÖZET

Metinde geçen vakfiyenin ana temasını (ana fikrini) belirleme anlamına gelen özet, Osmanlıcada daha

çok “Telhîs” ifadesiyle anlatılır. Burada belgenin, bulunduğu arşive, fonuna, numarasına tarihine, vakfın adına özellikle dikkat etmek gerekir. En sonunda belgenin çok kısa özeti verilir. Vakfiyede Geçen Bazı Vakıf Kavramlar Vakfiyelerde geçen pek çok kavram bulunmaktadır. Örnek metnimizde geçen bazı kavramları ve anlamlarını vermiştik. Üniteden inceleyebiliriz. Bunlardan özellikle yaygın veya hemen hemen her vakfiyede geçen şu kavramları inceleyelim:

Câbî: Vakfın gelirini tahsil eden kişi.

Galle: Vakfedilen yerin/şeyin geliri demektir. Han ve dükkân kirası; bağ, bahçe ve çiftlik meyvesi, mahsulatı.

Masraf: Vakfın gelirinin harcadığı yerler denir. Buna “Mavkufun alyh” veya Meşrutun leh” de denir.

Meşrut/meşruta: Şart kılınmış; Şarta bağlı; bağlı olunan husus; vakfın gelirinin harcadığı yerler.

Mürâfa’a: Bir davanın çözümü için davalı ve davacının mahkemede yüzleşmesi.

Mütevelli: Vakfın her türlü işini idare eden kişi

Nâzır: Vakfın idaresiyle görevli olan kişi.

Tescil: Hâkimin vakfın geçerli ve artık geri dönüşü olmadığına karar vermesi.

Tevliyet: Vakfın idari sorumluluğu

Vakf: vakfetmek, bağışlamak; mülkiyetinden çıkarmak.

Vâkîf: Vakfeden, vakfın sahibi. Vakfiyede Geçen Arapça Cümle ve İfadeler Vakfiyeler diğer Osmanlıca metinlere göre Arapça ifadelerin biraz daha fazla bulunduğu metinlerdir. Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça veya Arapça-Farsça terkipler yanında sadece Arapçadan oluşan ifadeler, terkipler veya cümleler bulunmaktadır. Vakfiyede Bölümler Her Osmanlıca belgede olduğu gibi belgemizin (varakın) en üst kısmında besmeleyi sembolize eden “Hu/Hüve” lafzı yer almaktadır. Birçok belgelerde sadece (besmeleyi) işaret (sembol) yer alırken okuduğumuz belgede (Hüve) lafzı açıkça yazılıdır. Tescil veya Tasdik kaydı. Bu belgede de tescil kaydı Arapça olarak yapılmıştır.

Kaydı yapan kadının ismi: Hamîdî Mustafa Efendizâde Mehmed Sun‘ullâh; Görev yeri Kıbrıs/Lefkoşa ve unvanı, Mevleviyet makamıdır.

Bu kısmın tercümesi şöyledir: Bu vakfiyede bulunan vakıf, şartları, türü, kaydı; tamamını sahih buldum, ben de, vakıf konusunda fakihlerin bu husustaki farklı görüşlerini bilerek bu vakfın özel ve genel hükümlerinin sahih ve lüzum (geri dönülmez) olduğuna hükmettim. Ben Lefkoşa şehrinde el-Mevlâ-hilâfe fakir, Hamîdî Mustafa Efendizâde Mehmed Sun‘ullâh. (Allah beni ve babamı affetsin).

Girizgâh: Bu kısım “el-Hamdü lillahi’llezî erşede ibâdehu’l-mü’minîn ve’l-mü’minât ilâ a‘mâli’s-sâlihât; ...” ile başlayan kısımdır.

Çevirisi şöyledir: Hamd, kadın ve erkek mümin kullarını salih amellere yönelten, kadın ve erkek Müslümanlara hayır hasenat yapmayı işaret eden Allah’a mahsustur.

Şöyle buyurmuştur: Şüphesiz iyilikler (hasenat) kötülükleri yok eder. Salat ve selam, mahlûkatın en şerefli Peygamberimiz ve günahkarların şefaathçisi Hz. Muhammed üzerine; tertemiz ruh sahibi ailesine ve ashabına olsun.”

Emmâ Ba’d: Daha önce de belirttiğimiz gibi “asıl konuya gelince” ... anlamında olup hamd, salat/selam ve dua cümlelerinden sonra yer alır. Vakfiyenin asıl başlangıç kısmını gösterir.

Vakıf sahibine ait bilgiler: Bu kısım “Cezîre-i Kıbrıs’da Medîne-i Lefkoşa’da sâhibü’l-hayrât ve’l-hasenât Çekdirizâde el-Hâc Yusuf Ağa ibn Abdurrahman...” şeklinde devam eden kısımdır. Vakıf sahibi Kıbrıs adasından Lefkoşalı “Çekdirizâde el-Hâc Yusuf Ağa”dır. Babasının adı Abdurrahman’dır. el-Hâc Molla Feyzullah ise vakıf işlerini yürütmek üzere tayin ettiği vekilidir.

Vakfa (vakfedilen hususlara) ait bilgiler: Bu kısım “medîne-i mezbûrede Debbâğhâne mahallesinde kâin” diye başlayıp “...mülkünden ihrâc ve hasbeten li’llahi’s-Samed ve taleben li-merdâtı Rabbi’l-Ehad vakf-ı sahîh müebbed ve habs-i sarîh muhalled ile vakf ve habs edüp şöyle şart eyledi ki,....” kısmına kadar olan yerdir.

Vakıf şartları: Bu kısım “... mülkünden ihrâc ve hasbeten li’llahi’s-Samed ve taleben li-merdâtı Rabbi’l-Ehad vakf-ı sahîh müebbed ve habs-i sarîh muhalled ile vakf ve habs edüp şöyle şart eyledi ki, ...” diye devam eden kısımdır. İşletme ve harcama hususları şöyledir:

İşletme şekli: icâre-i vahide ile icâr (tek kira usulü ile kiraya verme).

Elde edilen gelirin harcama yerleri: Vakfın tamir ve gerekli yenileme işleri; su kanalları, su setleri, kale dışında iki su kuyusu, su yolları ve çeşmeler tamir olunacak, bakımı yapılacak; mahalledeki cami imamına aylık üç kuruş ödenecek; bu imam, biri Kadir gecesinde, diğeri Kurban bayramı gecesinde tamamlanmak üzere yılda iki hatim okuyacak, bunların sevabını babalarına, dedelerine ve bütün geçmişlerine hediye edecek, bu görev için de yıllık on dört kuruş verilecek; caminin kandillerine yıllık on yedi buçuk okka yağ alınacak; artan gelir vakıf sahiplerine ait olacak.

Mütevelli tarifi: Vakfiyemizin mütevellisi, vakfın sahibi Çekdirizâde el-Hâc Yusuf Ağa ibn Abdurrahman hayatta olduğu sürece kendisi olacak. Vefatından sonra en büyük ve en salih erkek evladı; bunlar olmadığı takdirde kız kardeşi Zahide Hanıma; sonra kız kardeşi Fatma Hanıma; sonra kız kardeşi Şerife Hanıma; sonra bunların büyük ve salih erkek çocukları; bunların nesli kesilir ise cami imamı; olmazsa mahalle halkının seçtiği ehli salah biri mütevelli olup yıllık yirmi beş kuruş para ya da yirmi beş okka zeytin yağı ücret olarak alacaktır.

Hukuki durum: Bu kısım “... İmam Ebû Yusûf Hazretleri katında kanavât ve eşcâr menkul kabilinden olup...” başlayıp “... vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım ve mütehattim olup...” şeklinde bitmektedir. Böylece vakfın hukuki açıdan sahîh ve geri dönüşü olmadığına karar verilmiştir. Beddua bölümü. Vakfiyelerin heme hemen tamamında olduğu gibi «Fe men beddelehu ba‘de mâ semî‘ahu fe-innemâ ismuhu ‘ale‘llezîne yübeddilûnehu inne‘llahe semî‘un ‘alîm» “Her kim bunu işittikten sonra değiştirirse, günahı onu değiştirenleredir. Şüphesiz Allah (her şeyi) işitir ve (her şeyi) bilir.” (Bakara/181) ayeti yazılıdır. Tarih.

Vakfiyenin tarihi: “...hurrîre fi‘l-yevmi‘s-sâlise ‘aşer min şehri Rebiülâhir li-sene ihdâ ve erba‘în ve mieteyn ve elf.” şeklindedir. Bu da “13 Rebiülevvel, 1241” demektir. Şühûdü‘l-hâl. Vakfiyenin son kısmında “Şühûdü‘l-hâl yazısı ve çizgisinin altında isimler yazılır.

VAKIF VE VAKFİYE

Sözlükte “durmak; durdurmak, alıkoymak” anlamındaki vakıf (vakf) kelimesi terim olarak bir insanın “malını veya mülkünün bir kısmını genel anlamıyla insanların menfaatine tahsis edilmesi” olarak bilinir. Bunun hukuki olarak kayda geçirilmesini (tescül) sağlayan belgelere ise vakfiye veya vakıfnâme denir. Bu “vakf” kavramının çoğulu “evkâf” vakıflar; vakıf yapan kişiye “vâkıf” (vakfeden, bağışlayan) şeklindedir. Vakfiyeler, vakfın adını, kim tarafından vakfedildiğini, gelir yerlerini, miktarını, hangi masrafların nerelere yapılacağını, kimlerin çalışacağını, bunlara nereden ne kadar ücret verileceğini, söz konusu vakfın nasıl idare edileceğini içeren belgelerdir. Bu özellikleriyle vakfiyeler vakıfla ilgili hususları tam olarak kapsadığı için asli belgelerdir denebilir. Vakfiyelerde vakfedilen şeyler (mevkuf) yeri, özelliği ve sınırları açıkça belirtilir. Bunlar tarla, çayır, bağ, bahçe, gibi akar/gayrimenkul arazilerden; han, hamam, farklı yapıda işyeri, ev, ambar gibi emlak yapılarından olması esastır. Daha sonraları nakit para vakıfları da vakıf hayrâtı içerisinde yer almıştır. Bu tür akarlardan elde edilen gelirlerin nereye, nasıl ve ne kadar harcanacağı da belirtilir. Bunların başında vakıf yerlerin devamını sağlayacak tamir ve termîmi (güçlendirilmesi) ve ıslahı yanında, yol, çeşme, hastane, imârethâne, mektep, kütüphane, kitap, cami, medrese, buralarda istihdam edilecek görevliler; gaziler, fakirler, yetim ve dul kimseler, öğrenciler; silâh ve at gibi savaş araçları..., cenaze işleri, hatta hayvanların yem ve barınakları gibi çok farklı yerler bulunmaktadır. Bu hususlara meşruta veya meşrûtün leh veya masraf-ı vakıf denir.

VAKFİYELERİN TRANSKRİPSİYONU

Bizim bu üniteye okuyacağımız belge asıl vakfiye değil, vakfiye kaydı (sureti) ve dili Osmanlıca olacaktır. Bu tür belgelerin transkripsiyonu daha önce gördüğümüz belgeler gibi okunur ve yazılır. Ancak asıl vakfiyelerde olduğu gibi tamamen Arapçadan ibaret olan kısımlar da bulunmaktadır. İşte bu kısımların hem transkripsiyonu hem de çevirisi önem arz etmektedir. Arapça kısımların transkripsiyonunda da Osmanlıca metinlerin transkriptinde uygulanan esaslar geçerli olur, ancak Arapça ifadelerin veya Arapça edatların bulunması nedeniyle oluşacak telaffuz değişikliklerine dikkat etmek gerekir.

OSMANLICA VAKFİYE SURETİ (METİN)-I

Metnin Transkripsiyonu Verdiğimiz örnek metinlerin transkripsiyonu yanında Arapça ifade ve cümleleri ve bunların Türkçe karşılıklarını verdik. Bunun yanında metnin geniş bir sözlükçesini de vermeye çalıştık. Belgenin İncelenmesi Okuduğumuz belgenin yazı türü “rika” yazı türüdür. Yazı gayet açık ve sade yazılmıştır. Belgenin baş kısmında “Hu” veya “Hüve” şeklinde okuduğumuz ve besmelenin kısaltılmış şekli olarak bilinen sembol bulunmaktadır. Üslup, ifade ve şekli bakımından vakfiyelerle aynıdır. Sadece suret olması bakımından bazı kısımlar alınmamıştır. İçerik olarak ise daha önce okuduğumuz belgelerde olduğu gibi mülk vakfı değil “nakid” yani nakit para vakfidir. Ayrıca belgenin özetini ve kimliğini de vermeye çalıştık. Özet Kıbrıs Adası Lefkoşe şehrinin Ömeriye mahallesinde ikamet ederken vefat eden Yasakçızâde Yusuf Ağa b. Ali'nin (Ali oğlu Yasakçızâde Yusuf Ağa) yaptığı vasiyet üzerine vefatıyla terekesinin üçte biri olan on altı bin beş yüz on altı kuruşun varislerinden alınıp kâr elde edilerek (istirbâh yoluyla) Silahdar suyunun su yolları ile Tuzla Kasabasındaki çeşmenin tamiri için vakfedilmesi konusunda. Bunun için Bakkalbaşı Hacı Hüseyin Ağa b. Mehmed b. Abdullah'ı vasi tayin etmiştir. Vakfiye Suretinde Geçen Bazı Kavramlar **Galle:** Vakfedilen yerin/şeyin geliri demektir. Han ve dükkân kirası; bağ, bahçe ve çiftlik meyvesi, mahsulatı.

Habs: Alıkoymak; bir şeyin aslını kendisi için alıp ürününü vakfetmek; vakfetmek

Mahrûsa: Vakfiyelerde vakıf sahibinin ikamete ettiği yer şehir ise o şehrin ve mahallesinin adı da belirtilir. Şehrin ismi genellikle “mahrûsa, mahmiyye” veya “medîne” kelimeleriyle nitelendirilerek verilir.

Meşrut/meşruta: Şart kılınmış; şarta bağlı; bağlı olunan husus; vakfın gelirinin harcandığı yerleri belirten bir kavramdır.

Muhtâr: Herhangi bir işi kendi iradesiyle yapan kişi.

Vasî-i muhtâr: Kendi iradesiyle karar verecek vasî.

Mûsî: Herhangi bir nedenle karar verme ehliyeti bulunmayan veya bu ehliyeti kısıtlanan kişinin mallarını koruma, işletme, adına mallarında tasarrufta bulunma yetki ve sorumluluğunu başka bir kimseye veren kişiye denir. Bu yetki ve sorumluluğu veren kişiye mûsî, verilen kişiye ise vasî denir.

Mütevelli: Vakfın işlerini vakfiye şartlarına uygun biçimde yönetmek ve gözetmek üzere tayin edilen kişiye denir.

Tevliyet: Vakfiyedeki şartlar çerçevesinde vakfın işlerini idare etme yetkisine denir. Belgede Geçen Bazı Arapça Cümle ve İfadeler Vakfiye suretleri dini içerikli metin yapısına sahip olduğundan bu tür belgelerde Arapça ifadeler biraz daha fazla bulunmaktadır.

Örneğin;

‘alâ mâ-cera’l-âde: Genel usul üzere; adet olarak cereyan ettiği şekliyle

ba’de’l-vefât: Öldükten sonra bâis ve bâdî: Sebep ve neden Belgenin Bölümleri

1. **Tescil veya tasdik kaydı.** Belgemiz vakfiye sureti olduğu için bazı kısaltmalar yapılmıştır. Bunun başında Arapça kısım olan tescil kaydı gelmektedir. Yani tescil kaydı bulunmamaktadır.

2. **Girizgâh:** Bu kısım “el-Hamdü lillahi’llezî e‘azze havâsse ibâdihi bi-sarfi emvâlihîm ilâ envâ’i’l-hayrât ve e‘ânehum ‘alâ iktisâbi esnâfi’l-mehâmîd ve’l-meberrât ...” ile başlayan kısımdır.

Çevirisi şöyledir: Hamd, mallarını çeşitli hayırlarda harcayan has kullarını şereflendiren ve kullarının çeşitli iyilik ve övgü (hamd) kazanmasına yardım eden Allah’a mahsustur; Salat ve selam, kişinin sadakalarının gölgesinde gölgeleneceği güne kadar insanların en hayırlısı Rasülü Muhammed (sav)’e ve O’nun ailesine ve ashabına olsun.”

3. **Emmâ Ba’d:** Yukarıda belirttiğimiz gibi “asıl konuya gelince” ... anlamında olup hamd, salat/selam ve dua cümlelerinden sonra yer alır.

4. **Vakıf sahibine ait bilgiler:** Vâkıfın adı, “Cezîre-i Kıbrıs mahallâtından Ömeriye mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât eden Yasakçızâde Yusuf Ağa ibn-i Ali...” şeklinde devam eden kısımdır. Vakıf sahibi Kıbrıs adasından Lefkoşalı “Yasakçızâde Yusuf Ağa”dır. Babasının adı Ali’dir. Bakkalbaş Hacı Hüseyin Ağa ibn-i Mehmed b. Abdullah vakıf işlerini yürütmek üzere vasî tayin ettiği kişidir.

5. **Vakfa (vakfedilen hususlara) ait bilgiler:** Bu kısım “... Yasakçızâde Yusuf Ağa ibn-i Ali nâm kimesne hâl-i hayatında ve kemâl-i akl-i sıhhatinde ba’de’l-vefât sülûs-i malını vücûh-i birre ve hayrât-ı haseneye sarf etmek üzere...” olan kısımdır.

Genel anlam şöyledir: Yasakçızâde Yusuf Ağa, hayatta iken öldükten sonra malının üçte birinin hayır ve hasenat yerlerine harcanması için ...”

6. **Vakıf şartları:** Vakfın gelirlerinin harcanacağı yerlere “meşruta denir. Bu kısım “... mahrûse-i mezkûrede cereyân eden Silahdâr suyunun yolları ve Eğlence(?) karyesinde çeşme ile Tuzla Kasabası tarîkinde vâki çeşme ta’mîr oluna ...” diye devam eden kısımdır. Buna göre harcama hususları şöyledir: malının üçte biri olan nakit para ile Silahdar suyunun su yolları ile Tuzla Kasabasında bulunan çeşmenin tamir edilmesi.

7. **Mütevelli tarifi:** Vasiyet yoluyla vasî tayin Bakkalbaş Hacı Hüseyin Ağa’dır. Hayatta oldukça kendisine, ölümünden sonra ise zamanın hakimi (kadısı) tarafından mütedeyyin birinin atanması şeklinde şart koşulmuştur.

8. **Hukuki durum:** Bu kısım “... vakf-ı mezkûr bi-tarîki’l-vasiyyet olmakla bilâ muhâkeme sahîh ve nâfiz olup...” şeklinde olan ifadelerdir. Şöyledir: vasiyyet yoluyla mahkeme yapılmaksızın vakıf sahîh ve uygulanır olmuştur.

9. **Beddua bölümü.** Vakfiyelerin hemen hemen tamamında olduğu gibi «Fe men beddelehu ba’de mâ semî’ahu fe-innemâ ismuhu ‘ale’llezîne yübeddilûnehu inne’llahe semî’un ‘alîm» “Her kim bunu işittikten sonra değiştirirse, günahı onu değiştirenleridir. Şüphesiz Allah (her şeyi) işitir ve (her şeyi) bilir.” (Bakara/181) ayeti yazılıdır.

10. **Tarih.** Vakfiyenin tarihi: “...Cerâ zâlik ve hurrire fi’l-yemi’t-tâsi’ aşer min Muharremi’l-harâm sene selâse ve semânîn ve mieteyn ve elf.” şeklindedir. Dolayısıyla okuduğumuz belgenin tarihi: 19 Muharrem, 1283’tür. İkinci tarih ise belgenin bitiminde rakamla verilen tarih belgenin yazım tarihidir. O da şudur: 12 Mayıs 903. Bu tarih miladi tarihtir.

11. **Şühûdü’l-hâl.** Vakfiyenin son kısmında “Şühûdü’l-hâl yazısı ve çizgisinin altında isimler yazılır.

OSMANLICA VAKFİYE SURETİ (METİN)-II Metnin

Transkripsiyonu Vâni Şeyh Mehmed Efendinin bin iki yüz altmış beş senesi târihinde bâ-fermân-ı âlî kayd olunan Arabiyyü’l-ibâre vakfiye-i ma’mûlün-bihâsından müstahrec bazı fikarâtın tercümesidir.

ARZUHAL

Aslı “arz-ı hâl” olup ancak daha çok “arzuhal” şeklinde yaygın kullanımını olan bu kavram “durumu sunmak, arz etmek” demektir. Terim olarak ise şikâyet veya istek sahibi kişilerin şikâyetini veya bir görev talebi gibi bir durumunu genelde yazılı olarak bir üst makama veya herhangi resmi bir makama arz ettikleri dilekçeye verilen isimdir. Bu durum Osmanlılarda yaygın şekilde kullanılmış bir husustur ve pek çok belge bu türdendir. Bunlar genelde “arz-ı dâ’î-i ...” “ma’rûz-i câker-i kemîneleridir ki...” şeklindeki ifadelerle başlar.

OSMANLICA ARZUHAL (METİN)-I

Metnin Transkripsiyonu Ümmügülsüm ve Ayşe Kadın vakıflarının nukûd-ı mevkûfesi hakkında verilen arzuhal hakkında.

Belgede Geçen Bazı Kavramlar:

Gedik:

Kelime anlamı, eksik, kusur;

Terim anlamı: Esnaf ve sanat erbabına verilen ruhsat; sarayda üst düzey hizmetçiler; Bir kiracının kiraladığı yerde, mal sahibi veya mütevellinin izniyle kendi istifadesi için yaptığı ek yer.

Nukûd-i mevkûfe: Vakfedilen nakit para.

Hüccet-i şer‘iyye: Sözlükte “delil, senet” anlamına gelen hüccet, kadı huzurunda düzenlenmiş belge demektir.

Hazîne-i evkaf:

Evkaf (vakıflar) dâiresi vefâen ferağ: Vakıf üzerinde tasarruf hakkı bulunan birinin bu hakkını, borç karşılığında, borcunu ödediğinde geri alma kaydıyla alacaklıya devretmesi.

kısmet-i askeriye: Askerî sınıf mensubu bir kimsenin terekesinin tahrir ve taksim edilmesine bakan mahkeme. Belgenin İncelenmesi Örnek olarak okuduğumuz belge, görüldüğü gibi, “Nezâretler” dönemine ait bir belgedir. Belgemizin Belgenin sağ üst köşesinde yer alan “Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûn” yazısı “Vakıflar Bakanlığı” anlamında olup resmi bir evrak olduğunu göstermektedir. Bu yazı “sülûs hattı ile istif” şeklindedir. Aynı şekilde “Mektûbî Kalemî” yazısı da böyledir. İçerik bakımından dolaylı olarak vakıfla ilgili olan belge aynı zamanda maliye ile ilgilidir. Bundan dolayı vakıflar dışında da kavramlar bulunmaktadır. Bunun için belgeler incelenirken kavramları mutlaka araştırmak gerekir. Aksi takdirde yanlış anlam verilebilir. Daha önceki ünitelerde belirtildiği üzere vakfiyelerin bir kısmı Arapça olarak kaleme alınmış ve bunlardan bazıları Türkçeye (Osmanlıcaya) tercüme edilmiştir. Bu tür belgelerin tamamı değil, genellikle gerekli bilgilerin çevirisi yapılmıştır. Bu belgelerde de vakıflarla ilgili kavramların korunduğu görülmektedir.

OSMANLICA ARZUHAL (METİN)-II Metnin

Transkripsiyonu Pertevniyal Valde Sultan Vakfı tevliyetine tayin edilen Refik Bey’in arzuhali hakkında.

SİYAKAT YAZISI

Tarihçesi Siyâkat kelimesi sevk kelimesinden türetilmiştir. Sevk; sözlüklerde öne katıp sürme, ileri götürme, ardından yürütme, ilerletme, takip etme, iterek sürme manalarına gelir. Siyâk kelimesi ise sözün gelişi ve tarz-ı ifadesi gibi anlamlar taşımaktadır. Siyâkat kelimesinin anlamları ise şunlardır: Eskiden hesaplarda kullanılan bir nevi yazı, harflerle yazılan hesaba mahsus hat ve hazine hesapları ile vesikalarında kullanılan yazı şekli. Siyâkat terimi Osmanlılardan önceki İslam devletlerinde muhasebe kayıtları için kullanılmıştır. Bundan dolayı bir ilim dalı olarak ifade edilmiştir. Devlet mekanizmasının işlerlik kazanmasında gördüğü fonksiyon üzerinde durulmuştur. Siyâkat teriminin muhasebe mesleği anlamından çıkarak bir yazı türü anlamında kullanılması Osmanlılar zamanında gerçekleşmiştir. Osmanlılarda Siyâkat Yazısı Osmanlılar, teşkilat ve müesseseleri açısından birçok hususlarda İslam devletlerinin, özellikle malî konularda İlhanlıların tesirinde kalmıştır. Nitekim Osmanlı maliyecileri tarafından yazılan defterlerdeki yazı karakteri ve rakamlar İlhanlılarda kullanılan Siyâkat yazısı ve rakamlarına fazlasıyla benzemektedir. Ayrıca İlhanlı maliyecileri tarafından kullanılan tarih, minha, def'a min zâlîke, el-bâki, ez-ziyâde gibi birinci ve ikinci derecedeki başlıkların Osmanlı belgelerinde de kullanıldığı görülmektedir. İlhanlı maliyesinde en önemli defterler arasında sayılan ve günlük gelir giderlerin kaydedildiği Rûzname defterlerinin başlangıcı, malî yılbaşı olarak kabul edilen "Nevruz" dur. Bunun yanı sıra Nevruz İlhanlı maliyesinde olduğu gibi Osmanlı maliyesinde de mali yılbaşı olarak kabul edilmiş ve ruzname defterlerinin başlangıcı sayılmıştır. Nitekim Osmanlıların arazi tahrirlerinin aynı rakam ve yazı tekniği ve defter çeşitleriyle Anadolu Selçuklularında ve İlhanlılarda tatbik edilmekte olan usullerin bir devamı olduğu, dolayısıyla Osmanlıların usul yönüyle devlet muhasebe sisteminde İlhanlılarda uygulanan muhasebe sistemini uyguladıkları bilinmektedir. XIX. yüzyıla kadar maliye ve muhasebe kayıtlarında kullanılan Siyâkat yazısı Tanzimat'a kadar devam etmiştir. Tanzimat'la birlikte maliye ve muhasebede kullanılan usuller, yerini batıda kullanılmakta olan usullere bırakmıştır. Siyâkat Yazısının Kullanılma Nedenleri İşlemlerin defterlere zamanında çabucak yazılması, kâğıttan tasarruf ve kısaltma gibi sebeplerden dolayı Siyâkat ortaya çıkmıştır. Örneğin Rik'a ile 5-10 sayfa tutan yazıyı, Siyâkat ile bir sayfaya sığdırmak mümkündür. Ayrıca devlete ait gizli yazılar ve maliye konuları dolayısıyla da Siyâkate ihtiyaç vardır. Çünkü Siyâkatle yazılması usulden olan kayıtların her memur tarafından değil, bu tür kayıtlar için hususi yetiştirilmiş kâtipler tarafından tutulması gerekmektedir. Siyâkat Yazısının Kullanıldığı Yerler Siyâkat yazısı, Osmanlı Devleti'nde birkaç asır resmî muamelelerde kullanılmıştır. Özellikle maliye, defterhane ve vakıf dairelerinde bunların kayıtlarının tutulduğu defter ve vesikalarda tercih edilmiştir. Okuma zorluğu Arşiv belgeleri içerisinde okunması en zor olan yazı türü siyâkattir. Birçok yerde noktaların terk edilmesi, imla bakımından ayrı yazılması gereken harflerin genellikle bitişik yazılması, kâtibin üslubu ve yetiştirme tarzı, Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olarak kullanılması ve kelimeler ve satırların daima birbirine yakın ve hatta bitişmiş olması siyâkatin zor yanları durumundadır. Kısacası metnin mahiyetine ve göz alışkanlığına bağlı olarak siyâk u sibakla okunabilecek bir yazıdır. Siyâkat Yazısının Özellikleri ve Kullanımı Osmanlılar bu yazıyı XV. yüzyıldan itibaren kullanmışlarsa da esas XVI. yüzyılda Tâcizâde Cafer Çelebi tarafından geliştirildiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Siyâkatle yazılan yazılarda genellikle Farsça kelime ve tabirlerin kullanılması da İran yoluyla girdiğini doğrular mahiyettedir. Esasen maliye, evkaf ve tapu kayıtları gibi gizlilik isteyen defterler, bu yazı ile ve çoğu kere Farsça kalıplar kullanılarak tutulmuştur. Ayrıca arz, arzuhal, vs. belgelere çıkarılan der-kenarlar, kalemlerdeki asılları Siyâkat ile olduğu takdirde, belge üzerine de Siyâkatle geçirilmişlerdir. Siyâkat yazısında harfler, diğer yazı cinslerinden farklıdır. Kalemdeki süratli akışın gereği olarak harfler küçülüp kısalmıştır. Harflerin tek yazıldıkları şekillerle diğer harflere bitiştikleri zamanki şekilleri arasında büyük farklar görülür. Siyâkat farklı bir yazı türü olmakla beraber her döneme ve kâtibine göre değişik özellikler gösterir. Yazıda sürat ve ihtisarı sağlamak için satırlar, kelimeler ve harfler kalemin süratli, tabii akışının sonucu birbirine yaklaşmış, ilişmiş, harfler küçülmüş, bazı ayrıntıları çıkarılmış, uzantılar, dik hatlar kısaltılmıştır. Genelde imlâ bakımından kendinden sonra gelen harfe bitişmeyen harfler resim ve sürat için bazen diğer harfe bitişmiş, zamanla girift bir biçimde şifre haline gelen anahtar kelimeler oluşmuştur. Siyâkat alfabesinin aslında, harfler noktalıdır. Fakat sürati temin etmekle birlikte konu ile doğrudan ilgili olanlar dışındakilere okuma imkânı vermemek, yani belgelerin gizliliğini korumak maksadıyla bu yazı çok kere noktasız olarak yazılmıştır.

OKUMA PARÇASI-1 (TAHRİR DEFTERİ)

Tahrir defterinin giriş kısmındaki bilgiler bulunmaktadır.

OKUMA PARÇASI-2 (TAHRİR DEFTERİ)

Tahrir defterinin bir bölümüdür. Bu bölümde Kayseri Livası kanunnamesi yer almaktadır. Kayseri livasında Müslüman ve gayrimüslim halktan alınan vergiler hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca resm-i ağnam, resm-i arus, resm-i yaylak ve kışlak, resm-i cürm ve cinayet gibi vergilerin kimin tasarrufunda olduğu ve vergi miktarları yazılmıştır.

OKUMA PARÇASI-3 (TAHRİR DEFTERİ)

Tahrir defterinin bir bölümüdür. Kayseri'deki Cami-i Sultan, Tavukçu ve Mumcu Halil mahalleleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu mahallelerdeki hane ve nefer sayıları verilmiştir. Ayrıca hane reisleri ile babalarının isimleri zikredilmiştir.

OKUMA PARÇASI-4 (TAHRİR DEFTERİ)

Tahrir defterinin bir bölümüdür. Çift, nim çift, cabaların sayıları ile bunlardan alınan vergiler yazılmıştır. Buğday, arpa ve çavdar gibi ürünlerden alınan vergiler kaydedilmiştir. Ayrıca bağ, bağçe, değirmen gibi gayrimenkullerden alınan vergiler ile cürm ve tayyarat gibi sair vergilerden alınan miktarlar ifade edilmiştir.

OKUMA PARÇASI-5 (TAHRİR DEFTERİ)

Tahrir defterinin bir bölümüdür. Gökçesu vakfının daha önceki dönemlerde kimin tasarrufunda olduğu beyan edilmiş ve tahrir işlemi yapıldığı esnada kim tarafından tasarruf edildiği ifade edilmiştir.

DİVAN / SİYÂKAT RAKAMLARI

Siyâkat rakamları, rakamların Arapça yazılışlarının stilize edilmiş şekilleridir. Emmevîler döneminden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Siyâkat yazısı ile birlikte kullanıldıkları için “Siyâkat -ı Arabî”, “Erkam-ı Arabiyye”, gibi adlar da verilmiştir. Bu rakamların Osmanlılarca benimsenmesi, büyük bir ihtimalle Selçuklular kanalıyla olmuştur. Divan rakamlarının okunuş şekline gelince: Tek haneli rakamlar, yalnız oldukları takdirde sonları, adeta bir "elif" varmış gibi yukarı çekilmekte iken, iki haneli rakamlarda artık birler hanesindekilerin son kısımları yukarı doğru uzatılmayıp kısa bırakılmakta, hatta "selase" (üç) ve "sitte" (altı)de olduğu gibi bazen aşağıya doğru kıvrılmaktadır. Adet cümlelerinin sonunda bazen bir "nokta" bulunmaktadır ki bu, rakamın bittiğini göstermektedir. Bununla birlikte, her adet cümlesinin sonuna nokta konulmamıştır. Nokta, cümlenin sonunda değil de başında bulunduğu takdirde "altı" rakamı manası ifade etmektedir. Divan rakamlarının tek hanelilerinin okunabilmeleri Arapça rakam adlarının bilinmesi yanında şekillerin öğrenilmesini gerektirirken çok hanelilerde bunun yanında okuma mantığının da bilinmesi icap eder. Divan rakamları Arap yazısının genel okunma mantığına paralel olarak sağdan sola okunur. Ancak iki haneli rakamlarda durum değişir. Zira Arapçada iki hanelilerin söyleniş tarzı da farklıdır. Mesela, "otuz beş", "beş ve otuz" şeklinde ifade edilir. Onun için divan rakamlarının yazılışında da bu şekil kullanılmıştır. Üç hanelilerde birler hanesindeki rakamın sonuna (sola) "mie" (yüz); dört hanelilerde "elf" (bin) kelimeleri eklenmiştir. On bin yazmak için "aşere" manasında bir "ayın" başı yapıp sola doğru uzatıldıktan sonra hafif yukarıya kıvrılır ve bunun ucuna "elf" in stilize edilmiş şekli olan ve sol kenarı biraz daha yüksek bir "U"yu andıran işaret konulur. 100.000'de "mie" sağda, "elf" soldadır. 100.000 = bir yük kabul edilmiştir. Bu hususun belirtilmesi için yüz binli rakamlarda her zaman bir kelime ilavesine lüzum görülmediği halde milyonlu rakamlarda daima "merre" (=kerre) kelimesi kullanılmıştır. Milyonlarla ifade edilen rakamlarda adet cümlesi ikiye ayrılmış olup "yüz bin"i gösteren soldaki kısım hiç değişmez; sağdaki kısım ise, ifade edilecek rakama göre değişiklik gösterir. "Merre" kelimesi bu değişen ile değişmeyen kısımlar arasına konulmuş olup, baş ve sonundaki rakam gruplarına bitleştirilmiştir.

OKUMA PARÇASI-1 (AVARIZ DEFTERİ)

Kayseri Sancağı avarız defterinin ilgili bölümünden alınmıştır. Metinde yer alan bilgilere göre; bundan önceki avarız tahriri Kayseri kadısı Mevlana Şerheb tarafından yapılmış olup, Kayseri Sancağı'nda on bir bin nefer reayanın ve beş yüz avarız hanesinin olduğu tespit edilmiştir. Bir sonrahi tahrir cebeciler kâtibi Cafer Efendi ile Keygan Ağa tarafından yapılmıştır. Son tahrirde Kayseri Sancağı'nda on üç bin neferin ikamet ettiği görülmüştür. Yani bir önceki tahrire göre iki bin nefer fazlalık vardır. Bahsi geçen iki bin kişinin avarız hanesine dahil edildiği ve her on beş neferin bir avarız hanesi kabul edildiği kayıt altına alınmıştır.

OKUMA PARÇASI-2 (AVARIZ DEFTERİ)

1642 tarihli Erzurum Eyaleti Mufassal Avarız Defteri'nin İsbir Kazası ile ilgili bölümünden alınmıştır. Metinde; İsbir'deki Kanuni Sultan Süleyman Camii'nin yanması dolayısıyla Müslüman ahalinin Cuma ve Bayram namazlarını kılamadıkları aktarılmıştır. Caminin yeniden inşa ve ihya edilmesi Müslümanların için önemlidir. Ayrıca Gazi bir padişah tarafından inşa edilen caminin tamiri ve vakfının devamı gerekmektedir. Karye ahali bahsi geçen camiye yeniden ihya ve tamir edeceklerini taahhüt etmiştir. Belirtilen hizmeti eksiksiz yerine getirmeleri karşılığında karyenin Müslüman ve gayrimüslim reayasının avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiye türü vergilerden muaf olacakları kayıt altına alınmıştır.

OKUMA PARÇASI-3 (AVARIZ DEFTERİ)

1642 tarihli Erzurum Eyaleti Mufassal Avarız Defteri'nin Pasin Kazası ile ilgili bölümünden alınmıştır. Metinde; Pasin Kazası ahalesinin Aras Nehri üzerinde bulunan ve Çoban Köprüsü adıyla bilinen köprüyü Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde yeniden tamir ve ihya ettikleri belirtilmiştir. Kaza halkının ayrıca bahsi geçen köprüyü ihtiyaç olması halinde yeniden tamir etmeyi taahhüt ettiği ve buna binaen avarız-ı divaniyye, bedel gılman ve acemiyan akçesinden muaf sayıldıkları yazılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda kaza halkının belirtilen hizmeti yerine getirdikleri ayrıca Hasan Kalesi'ndeki miri ambarların bakımı ve Ilıca yakınlarındaki küçük köprünün tamiri ile de meşgul oldukları tespit edilmiştir. Kaza halkının üzerlerine kayıtlı görevleri eksiksiz olarak yerine getirmeleri dolayısıyla muafiyetlerinin devamına karar verilmiştir.

OKUMA PARÇASI- 4 (AVARIZ DEFTERİ)

1642 tarihli Erzurum Eyaleti Mufassal Avarız Defteri'nin Pasin Kazası ile ilgili bölümünden alınmıştır. Metinde; söz konusu karyenin Pasin Kazası sınırının bitiminde ve serhadlerde olduğu ve etrafında başka yerleşim alanı olmadığı ifade edilmiştir. Gelen-gidenlerin ve yolcuların sağ-salim bölgeden geçmesi ve yolculuklarına devam etmesinde karyenin önemli olduğu zikredilmiştir. Ancak Safevilerin saldırılarından dolayı karye halkının zaruret çektiği ve göç etmek zorunda kaldığı vurgulanmıştır. Karyenin şenlenmesi, karye halkının ve gelen gidenlerin zaruret çekmemesi için ahalinin avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiye türü vergilerden muaf sayıldığı ifade edilerek, muafiyetlerinin bundan sonra da devam edeceği kaydedilmiştir.

OKUMA PARÇASI-5 (AVARIZ DEFTERİ)

1642 tarihli Erzurum Eyaleti Mufassal Avarız Defteri'nin Erzurum Şehri ile ilgili bölümünden alınmıştır. Metinde; Erzurum Şehri'ndeki Kara Kenise ve İskender mahallelerinin avarız kayıtları bulunmaktadır. Bahsi geçen mahallelerdeki yeniçeriler, zaimler, erbab-ı timarlar ve vakıf reayaları hakkında bilgiler yer almaktadır. Metinde ayrıca mahallelerde ikamet eden kişilerin isimleri, askerî görevleri, askerî görevlerinin dışındaki meslekleri hakkında önemli bilgiler bulmak mümkündür.

OKUMA PARÇASI-6 (RUZNÂMÇE KAYITLARI)

Bir ruznâmçe kayıdır. Metinde; saraydaki Darphane binasının bazı yerlerinin tamire edilmesi gerektiği ve nerelerin tamir edileceğini dair emin Ebubekir Ağa ve darphane nazırı Süleyman Efendi tarafından keşif yapıldığı, tamir işleminin gerçekleşmesi için baş mimara ferman yazıldığı kaydedilmiştir.

OKUMA PARÇASI-7 (MUHASEBE KAYITLARI)

Bir muhasebe kayıdır. Sultan Bayezid Han'ın İstanbul'daki cami, imaret ve medrese evkafının gelir ve giderlerine dair bilgiler bulunmaktadır.

OKUMA PARÇALARI-1

İLK OSMANLI TARİHİ AHMEDİ

Osman Gazi'nin Bey Olması, Gaza ve Fetihleri Ertuğrul Gazi vefat ettikten sonra yerine oğlu Osman Gazi geçti ve Ulu han unvanı aldı. Onun döneminde fetihler ve gazalar arttı. Her tarafa bölük bölük asker gönderdiği, bunların etraftaki kâfirleri öldürdüğünü belirtmektedir Ahmedî. Osman Gazi Bilecik'i fethetti ve daha sonra İnegöl ve İznik'i almak istersen Allah'ın takdiri ile buraları alamadan vefat etti. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'deki Gazaları Orhan Bey, oğlu şehzade Süleyman'ı Rumeli tarafına göndermişti. Bizans'a yardım için yapılan bu faaliyetler sırasında Süleyman Paşa, Vize, Malkara ve İpsala'yı ele geçirmişti. Burada birçok yeri vergiye bağlamış ve bazı kiliseleri camiye çevirmişti. Böylece kelimetullahı buralarda duyurmaya başlamıştı.

OKUMA PARÇALARI-2

ENVERİ'NİN DÜSTÜRNÂMESİ

Gündüz Alp'in Ölümü ve Yerine Ertuğrul Gazi'nin Geçmesi Ertuğrul'un babası Gündüz Alp vefat edip Söğüt'e defn edildi. Babasının yerine genç yaşta geçen Ertuğrul, etrafta fetihlere başladı. Bilecik'i alıp tekrar Sultanönü'ne (Eskişehir) döndü. Yazar Ertuğrul'a dua ederek İslam fetihlerinin sebebi olduğu ve neslinin Rumeli'nin tamamını fethedeceğini belirtir.

OKUMA PARÇALARI-3

AŞIKPAŞAZÂDE TARİHİ

Osman Gazi'nin Rüyası ve Şeyh Edebalî'nin Tabiri Osman Gazi, Şeyh Edebalî'nin evine bir gün misafir oldu. Gece namaz kılıp biraz ağladıktan sonra uykusu geldi ve uyumaya başladı. Uykusunda yanlarında bir aziz şeyhin olduğu ve bu şeyh keramet ehli olarak her kesin inanç ve güvenini kazanmıştı. Dervişti ancak dışarıya pek yansıtıyordu. Şeyhin maddi durumu oldukça iyiydi. Padişahlardan çerağ ve alem sahibiydi. Misafirhanesi daima gelip geçen yolcularla doluydu. Osman Gazi, burada uykuda iken bu şeyhin koyunundan bir ay doğduğu ve gelip kendi koynuna girdiğini gördü. Bu ay girdikten sonra Osman Bey'in göbeğinden bir ağaç doğdu. Bu öyle bir çınardı ki gölgesi bütün dünyayı kapladı. Bu gölgesinde dağlar ve bu dağların altından şırıldayan sular çıkmaktaydı. Bu sulardan bazıları içer, bazıları bahçeler sular ve bazıları çeşmeler yapardı. Tam bunları görürken aniden uykudan uyandı ve hemen rüyasını şeyhe anlattı. Şeyh de rüyayı şöyle yorumladı: "Evladım Osman, sana müjdelers olsun. Allah Teâlâ sana ve nesline padişahlık verdi".

OKUMA PARÇALARI- 4

OSMANLI KRONİKLERİNDE YILDIRIM BAYEZİD DÖNEMİ

Yıldırım Bayezid'in Tahta Geçışı ve İlk İcraatları I. Murad, Hicretin 791'inde Ramazan'ın dördüncü günü babasının yerine Osmanlı tahtına oturdu. Bu sırada Sırbistan üzerine ve Kratova madenlerinin olduğu bölgeye bir sefer düzenletip buraları topraklarına kattı. Üsküp'e de Paşa Yiğit adlı adamını gönderdi. Ayrıca Vidin'e de Firuz Bey, sefer yaptı. Bu beyler ile akıncıları Sırbistan kralına bağlı yerleri fethedip hep birlikte Edirne'ye döndüler. Bu sırada Kosova Savaşı'nda vefat eden I. Murad'ın naaşı Bursa'ya gönderildi. Murad'ın ölmesinden sonra Karaman Bey'i Osmanlılara tabi olmaktan vazgeçmişti. Yıldırım Bayezid Rumeli tarafındaydı, adamlarından Evrenos Bey'i Siroz'a bırakıp kendisi Vidin ve Çetroz'u fethetti. Firuz Bey, Vidin'i aldıktan sonra durmayıp Eflak'a kadar olan yerlere akınlar düzenledi. Bosna'yı ise Paşa Yiğit fethetmeye uğraşıyordu. Yıldırım Bayezid ile Timur'un Ankara'da Savaşı Timur Anadolu'ya Yıldırım Bayezid ile savaşmaya geldi. Yaz olduğundan Timur hemen Tokat ve Sivas'a doğru yürüdü. Gelip önce Erzincan'a ulaştı, İsfendiyar Bey onu Sarıkamış'ta karşılamış ve Erzincan'a kadar onunla gelmişti. Bölgenin ahvalini kendisine bildirdikten sonra bir gece ansızın İsfendiyar Bey, memleketi Kastamonu'ya gitti. Timur buradan Ankara'ya geldi. Bu sırada Bayezid ve adamları savaş hazırlıkları yapıp durmadan asker topluyorlardı. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden beyler ve askerleri çağırıldı. Bayezid savaş için veziri Ali Paşa ile üç oğlunu alıp yola koyuldu. Oğullarından Süleyman Aydın, Karesi ve Saruhan sancakbeyiydi, diğer oğlu Mustafa Çelebi ise Hamid ve Tekke sancakbeyiydi. Üçüncü oğlu Mehmed Çelebi, Amasya sancakbeyiydi. Ankara Savaşı'nda Orduların Düzeni ve Anadolu Beylerinin Osmanlı Tarafını Terk Etmesi Tüm Anadolu beyleri askerleriyle birlikte Bayezid'e katıldılar. Hatta Kırım ve Rumeli Hristiyanlarından da asker geldi. Tüm ordu birlikte Ankara'ya Timur'u karşılamaya gitti. İki taraf karşı karşıya geldi. Timur, Perşembe günü Yezidvar adlı bir suyun etrafında otağını kurmuştu. Yıldırım Bayezid ise ordusuyla, ikindiden sonra geciktiği için Hüseyinvar adlı Kerbela gibi kupkuru bir yere yerleşmek

zorunda kaldı. Artık iki ordu bir birini görüyordu. Timur otağının etrafına hendekler kazdırdı. Fakat bugün Cuma'ya denk geldi, iki taraf da namazı kıldıktan sonra savaş boruları çalmaya başladı. Savaş başlar başlamaz Tatar askeri hainlik edip Osmanlı tarafını terk etti. Çünkü Erzincan Bey'i Mutaharten Timur'un yanındaydı. Böyle olunca Tatar'ın o tarafa geçmesi kaçınılmazdı. Germiyanoglu da hemen askerleriyle Timur tarafına geçti. Aslında Anadolu beyliklerinin tüm askerleri Bayezid'i terk edip Timur tarafına geçti. Çünkü onların beyleri savaş öncesinde Yıldırım Bayezid'e tepki gösterip Timur'un yanına gitmişlerdi.

OKUMA PARÇALARI-5

OSMANLI KRONİKLERİNDE II. MURAD DÖNEMİ

II. Murad'ın Hayatta İken Tahttan Feragat Edip Yerini Oğlu II. Mehmed'e Bırakması II. Murad, Edirne'ye geldiğinde Halil Paşa'ya dedi ki; "hali hayatta iken oğlumun nasıl padişahlık ettiğini görmek istiyorum". Hemen II. Mehmed'i Manisa'dan getirdiler. Gelince II. Murad kendi isteğiyle tahtı oğluna bıraktı. Halil, Şehabeddin ve Saruca Paşaları da vezir tayin etti. Mevlana Hüsrev kadıaskerdi. Diğer devlet görevlilerini de yerli yerinde bıraktı. II. Murad Oğlu II. Mehmed'den Tahtı Geri Alması, Onu Manisa'ya Göndermesi II. Mehmed'in çocuk yaşta taht çıkması düşmanları umutlandırmış ve saldırıların başlamasına sebep olmuştu. Bu sırada Çandarlı Halil'in girişimleri ile II. Murad istemeyerek de padişahlığı oğlundan alarak tekrar tahta oturdu. II. Mehmed'i adamları ile birlikte Manisa'ya gönderdi. Bu olayı Çandarlı Halil'e bağlayan Fatih'in gönlünde ona karşı kin olarak kaldı. "Ben padişah olduğumda sana gününü gösteririm" şeklinde bir ifade kullandığını Neşri kayda geçmiştir.

OKUMA PARÇALARI-6

OSMANLI KRONİKLERİNDE II. MEHMED DÖNEMİ

İstanbul'un Fethi Hadisesi Cemaziyelahir ayının yirmisinde Salı günü sabah güneş doğarken İstanbul fethedildi. Gaziler şehre girip tekfurun başını kestiler. Kir Luka (Grand Dük Lukas Notaras) akrabalarıyla birlikte esir alındı. Bu sırada Bizans'ın elinde Osmanlı oğlu denilen bir hanedan üyesi vardı ve o da yakalanıp öldürüldü. Osmanlı gazileri çok fazla ganimet aldılar. Öyle ki birine zenginliği konuşulduğunda "İstanbul'un yağmasına mı rast geldin?" sözü halk arasında darbimesel olmuştu. Yani ganimeti anlatmak artık lafı uzatmak olur. Bu savaşta öyle hadiseler oldu ki kalem yazmada eksik ve diller anlatmakta aciz kalır. Fetihden Sonra İstanbul'un İmarı ve Topkapı Sarayı'nın İnşası Fatih, İstanbul'un alınmasından sonra önce bir kule (Yedikule) yaptırdı ve burayı hazine olarak kullandı. Sonra bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin olduğu yerde bir surla çevrili bir saray ve içinde bir harem yaptırdı. Fakat bu sarayda oturmadı. Bir saray daha yaptırdı ki içinde yüksek köşkler bulunmaktaydı. Bu saray (Topkapı Sarayı) artık yönetim merkezi oldu ve devlet buradan yönetildi. Yeni sarayın yapıldığı yer Bizans zamanında zeytinlikti. Padişah burada geniş bahçeler içinde bir harem dairesi yaptırdı. Otlukbeli Savaşı Otlukbeli Savaşı sırasında öncü birliklerde yer alan Mahmud Paşa ve Has Murad Paşa, Akkoyunlu Uzun Hasan tarafından pusuya düşürüldüler. Has Murad Paşa'nın adamları biz önden gidelim başarı bizim olsun şeklinde paşayı ikna ederek hızlı davranmasına neden oldular. Pusuyu fark ettiklerinde ise iş işten geçmişti. Mahmud Paşa komutasındaki asker üzerine saldırdılar. İki ordu arasında öyle çarpışmalar oldu ki Fırat Nehri kan akmakta ve insan kafaları suyun üzerinde kabak gibi yüzmekteydi. Fatih Sultan Mehmed'in Tekfur Çayırı'nda Vefatı Sultan, Tekfur Çayırı'na 4 Rebiülevvel 886 (3 Mayıs 1481) Perşembe günü geldi ve çadırını kurdu. Fakat burada hasta düştü ve iyileşemeyerek hayata gözlerini yumdu ve öbür âleme kanat açtı.

OKUMA PARÇALARI-1

BARBAROS HAYREDDİN PAŞA

Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hayatı Hakkında Kısa Bilgi Barbaros Hayreddin, derya beyi veya deniz korsanı denilen bir grubun üyesi olarak ortaya çıkıp Akdeniz'de Avrupalılara karşı mücadele etmişti. Hayreddin Paşa hakkında geniş bilgiler Kanuni döneminin anlatıldığı yerdedir. Burada beylerbeyleri anlatılırken özet şekilde hayatından bahsedilmiştir. Kendisi aslen Yenice-i Vardar'dan olup Midilli'de doğdu. Önce Cezayir Beylerbeyi oldu, daha sonra kapudan oldu. Vefatından sonra kendisi Beşiktaş'ta gömüldü ve mezarı buradadır.

OKUMA PARÇALARI-2

OSMANLI KRONİKLERİNDE KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ

Veziriazam Pargalı İbrahim Paşa'nın Hain Ahmed Paşa İsyanından Sonra Osmanlı İdaresini Tesis Etmek ve Nizamı Sağlamak Üzere Mısır'a Gönderilmesi Veziriazam Pargalı İbrahim Paşa'nın, Hain Ahmed Paşa'nın isyanından sonra Mısır'a vali olarak atanan Güzelce Kasım Bey'in idaresini tesis etmek ve burada nizamı sağlamak üzere Mısır'a gönderildi. Mısır her zaman problemlerle meşgul ve buna müsait bir durumda bulunmaktaydı. İbrahim Paşa, Padişaha yakın ve güvenilir bir kişi olarak burada idari ve iktisadi düzeni sağlamak üzere görevlendirildi. Yanında Rumeli defterdarı İskender Çelebi, ulufeciler ağası Hayreddin, Çavuşbaşı Sufi oğlu Mehmed ve otuz tane çavuş vardı. Ayrıca bu satırların yer aldığı Tabakâtü'l-memâlik'in yazarı Celâlîzâde Mustafa da bu sırada divan kâtibi olarak görevlendirilmişti. Belgrad ve Çevresindeki Kalelerinin Fethi Kanunî döneminde, 1521'de ilk fethedilen yerler Belgrad ve çevresi oldu. Fatih Sultan Mehmed döneminde kuşatılıp alınamayınca buranın yakınında Böğürdelen Kalesi inşa edilip Belgrad'ın sıkıştırılması planlanmıştı. Burası beş yıl Osmanlıların elinde kalıp daha sonra Macarlara geçmişti. Kanuni döneminde Rumeli beylerbeyi Ahmed Paşa'nın faaliyetleri ile Böğürdelen, Zemun ve Salankamen kaleleri Macarlardan alındı. Bu sırada Belgrad da Osmanlı topraklarına katıldı. 1548'de Kanuni Sultan Süleyman'ın Amid'den Erzurum'a Gidişi Ve Bingöl Yolunda Çekilen Meşakkat Kanunî döneminde Safevi Şah'ı Tahmasb üzerine yapılan seferde Şah'ın Erciş'e geldiği haber alındığında padişah Diyarbakır'dan (Amid) hareket ederek Çabakçur (Bingöl) üzerinden Erzurum'a geçti. Bu sırada geçilen yollar bilhassa Bingöl geçidi dağlık ve taşlık olduğundan askerin geçmesi oldukça zor oldu. Burası öyle yoldu ki değil insanın geçmesi kuşların uçması için bile meşakkatli yerd. Nitekim asker burayı bitirene kadar nice acılar çekti. Kanuni Sultan Süleyman'ın İslam Memleketlerine ve Eyaletlere Gönderdiği Mohaç'ın Fethini Haber Veren Fetihnâme Kanunî Sultan Süleyman, Mohaç'ta kazandığı zaferi tüm İslam âlemine ve kendi ülkesindeki yöneticilere duyurmak için bir fetihnâme yazarak gönderdi. Burada Engürüs Vilayeti denilen Macaristan'ın başşehri Budin'e girdiğini ve buraları nasıl aldığını belirtmektedir. Ayrıca Budin'in Tuna kenarında yüksek surları ve göğe yükselen sağlam bir kalesinin olduğuna fetihnamede yer vermiştir.

OKUMA PARÇALARI-3

OSMANLI KRONİKLERİNDE İSTANBUL'DA TÂ'UN/VEBA SALGINI

İstanbul'da vebaya yakalanan mîr-ahûrun görevini almak isteyen Hüseyin Ağa, “vebaya tutulmuş zaten ölecek” dediği Hasan Ağa'dan dört gün önce yine vebadan vefat etti (25 Ağustos 1584) İstanbul'da Ağustos 1584'te meydana gelen vebaya yakalanmayan ve bundan ölüm, ateş ve ızdırab çekmeyen kimse kalmadı. Bu sırada vefat edenlerden biri de Mirahur Hiseyin Ağa'ydı. Onun yerine Çukadarlık görevini yürüten Hasan Ağa atandı. Bu sırada Hüseyin Ağa taundan yatalak iken eski kapıcıbaşlardan Hüseyin Ağa, sadrazama giderek mirahurluk görevinin kendisine verilmesini istemişti. Sadrazam da görev başındaki mirahur daha ölmedi şeklinde cevap vermişti. Görevi İsteyen Hüseyin Ağa ise “yataktan kalkamaz” demişti. Sadrazam ise “belki sen ondan önce ölürsün” dedi. Nitekim göreve talip olan Hüseyin Ağa, ölümünü beklediği kişiden dört gün önce öldü ve mirahurluk görevi başkasına kaldı.

OKUMA PARÇALARI-4

OSMANLI KRONİKLERİNDE IV. MEHMED DÖNEMİ

IV. Mehmed'in Cülûsu IV. Mehmed, daha yedi yaşında iken Valide Sultan tarafından Sultan İbrahim'in yerine tahta çıkarıldı. Biat merasimi düzenlenip bütün devlet adamları ile ulema buraya çağrıldı. Fakat çocuk yaşta olduğundan IV. Mehmed olup bitenleri korku ile izlemiştir. İlk şeyhülislam biat etmiş, daha sonra diğer birkaç önemli kişi eteğini öptükten sonra “masum çocuk korkmasın” denilerek diğer kimseler yaklaştırılmadı. Devlet adamları bu durumu Sultan İbrahim'e haber vermeye gittiklerinde

Sultan İbrahim yüksek sesle “Allahu ekber” diye bağırdı ve gelenleri “hainler, bre felanlar bu nasıl iştir” diyerek karşı geldi. Ben size görevler vermedim mi? Şimdi size uymadım diye beni tahttan mı etmek istiyorsunuz şeklinde azarladı. Aydın Güzelhisar’da Deprem (1653) 23 Şubat 1653’te Aydın Güzelhisar’da şiddetli bir deprem meydana geldi. Çok sayıda saray, ev sair yapı yıkıldı. Erkek, kadın ve çocuktan oluşan üç bine yakın kişi vefat etti. Bunun kadar da yaralı vardı. Ahırlarla çok fazla hayvan telef olmuştu. Depremden kırk gün sonraya kadar arttı sarsıntılar devam etti. Yer yer siyah ve sıcak sular çıkıp geri çekildi. Güzelhisar’ın önemli adamlarından Üveys Paşa’nın sarayı ile başta birçok yapı yerin içine girdi. Bu deprem aynı zamanda Tire, Nazilli, Denizli, Sultanhisar, Kuyucak ve Ezine’ de dahi hissedildi. Buralarda da çok fazla bina yıkılıp insanlar canlarını kaybettiler. Enkaz altından üç bin kişi çıkarılıp namazları kılındı ve gömüldüler. Devlet merkezinden olay duyulunca bölgeye defterdar gönderilerek ölen veya hayatta kalanların malları kaydedildi. Anadolu kadıaskeri tarafından kassam olarak bir adam görevlendirildi ve ölenlerin mirasları kayda geçirildi. İstanbul’da Yangın (1652) 20 Kasım 1652 Çarşamba günü İstanbul’da Esir Hanı tarafında bir yangın çıktı. Bu sırada şiddetli rüzgâr olduğundan yangın hızla etrafa yayıldı. Önce Tavukpazarı ve Bezazistan tarafı yanmaya başladı. Gürcü Paşa Sarayı, Valide Hamamı, Elçi Hanı ve tüm Mahmud Paşa Çarşısı yangına maruz kaldı. Peykhane’den Mercan Camisine ve Eski Saray duvarı ile Beyazid Camisi duvarından ilerleyerek Sorguççulara, Kalpakçılara, oradan da Mustafa Paşa Türbesi etrafındaki Valide Hamamı ve Şahkulu Medresesine geldi. Sedefkârlar Çarşısı tamamen yandı, yangın Gedik Paşa’ya kadar ulaştı. Yangın sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar söndürülemeden devam etti. Nihayetinde Kadırğa Liman’ında denize kadar ulaştı.

OKUMA PARÇALARI-5

OSMANLI KRONİKLERİNDE 16 ve 17. YÜZYILLARDA MEYDANA GELEN MUHTELİF OLAYLAR

Osmanlı’da Kahvenin Ortaya Çıkışı (1554) 1554 senesine kadar İstanbul ve Rumeli’de kahve ve kahvehane yoktu. Bu sene Halep’ten Halim, Şam’dan Şems isimli iki kişi İstanbul’a gelip Tahtakale’de büyük bir kahvehane açıp kahve satmaya başladılar. Bir süre sonra keyfine düşkün kimseler buraya gelmeye başladı. Kitap okuyanlar, satranç ve tavla oynayanlar artmaya başladı. Hatta İstanbul’da atanmak için bekleyen stajyer ulema dahi buralara doluştu. Bir süre sonra çalışan, boş gezen herkes için bir eğlence mekânına dönüştü burası. Öyle ki artık kimse namaza gitmez oldu. Bunun üzerine kahvenin haram olduğu ve kahvehaneye gitmenin meyhaneye gitmekten daha köyü olduğuna dair fetvalar yayımlandı. Vaizler bunu halka anlatmaya başladı. Yemen’de Mehdi İşyanının Ortaya Çıkması ve Osmanlı Devleti’nin Müdahalesi Yemen’de mehdi ve imam namıyla ortaya çıkan biri yanına topladığı Arap bedevileriyle devlete isyan etmişti. Bunun üzerine Yemen beylerbeyi gönderilip mağlup edilmiş ve adamlarının birçoğunun başı kesilmişti. Ayrıca Mehdi’nin kendisi de yakalanmıştı. Bu sırada Yemen muhafazasında kalan Dukakin sancakbeyi Sinan, Kevkeban ile Hacce hâkimlerinin yardımları görülmüştü. Galip gelmesine rağmen devlet merkezinden silah ve adam talep edilmişti. Bu nedenle Mısır valisi Hızır Paşa’ya acele ile asker ve mühimmat göndermesi emredilmişti. Yararlıkları görülenlere birer hilat ile istimalatnâme gönderildi. Nihayetinde istenen mühimmat da Yemen’e vardı. Kira İsimli Yahudi Kadının Oğluyla Beraber Öldürülmesi ve Dahli Olan Kaymakam Halil Paşa’nın Azledilmesi 1600 yılının Şevval ayında, askerler Kira isimli bir Yahudi kadın ile oğlunu kaymakam Halil Paşa’nın sarayına getirip devlet işlerine müdahale etmesi sebebiyle kendi hançerleri ile vurarak öldürdüler. Kadının öldürülmesinden sonra Halil Paşa da onunla işbirliği yaptığı gerekçesiyle görevinden azledildi. Onun görevi üçüncü vezir olan Hafız Ahmed Paşa’ya verildi. Bu yılın baharında Sinan Paşazâde, Diyarbakir’den hareket ederek Karayazıcı üzerine gitti.